

PŘÍLOHA P 2 – PŘEPISY ROZHOVORŮ

Klienti, respondent č. 1

Nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. To znamená že tam nebude žádné jméno nikoho kdo s kým jsem mluvila. Souhlasíte s nahráváním?

Jo

Nejdříve bych se vás chtěla zeptat kde bydlíte, kde žijete?

Na Vsetíně

Ano a kde bydlíte, bydlíte sám v bytě, nebo bydlíte s kamarádem v bytě?

Sám na pokoji bydlím.

A sám v bytě ve městě?

Ne

Bydlíte v samostatném bytě ve městě?

Tady

To je co?

Chráněné bydlení

Takže bydlíte v chráněném bydlení?

Jo

Takže bydlíte v sociální službě, nebydlíte sám?

S klukama

Hmm, takže nejste sám v bytě, jste v sociální službě kde vám někdo pomáhá, nebo tam bydlíte sami s klukama? Bydlíte v tom chráněném bydlení...

Pomáhají

Pomáhá kdo? Kdo vám tam pomáhá?

Pracovníci

A kromě toho, že teda bydlíte v tom chráněném bydlení, tak docházíte do nějaké návazné služby?

Do Elimu

Jo, takže docházíte.

Jo

Docházíte do Elimu, ještě někam?

Už nikde, myslím.

Už do žádné jiné?

Do Valmezu ještě.

Takže chodíte do Elimu ještě do nějaké služby?

Já nevím kde chodím

A jak dlouho chodíte kam?

To nepamatuju.

Tak do Elimu chodíte měsíc, rok, dva roky?

Já nevím už.

Jak dlouho bydlíte na Vsetíně?

Dva roky

A do Elimu docházíte od začátku nebo jste začal docházet až třeba za rok?

Nevím

Takže, jak dlouho teda do těch návazných služeb docházíte? Do Elimu, říkal jste, že tady bydlíte dva roky, a do toho Elimu docházíte od začátku, nebo až jste pozděj začal docházet?

Od začátku.

A do té Naděje?

To jsem jak jsem tu nastoupil tady.

Takže taky od začátku? Co jste v bydlení?

Taky jo

Dobře a co v těch návazných službách děláte? Jaké tam děláte činnosti? Věci?

Tam natírám koše a...

A to natíráte kde?

V také kuchyni.

V které, v které návazné službě?

V Elimu.

V Elimu natíráte koše?

Jo

Ještě něco tam děláte jiného?

Něco si vyrábíme, vyrábíme.

Co třeba?

Třeba, třeba práníčka na Velikonoce a tak, třeba vajíčka velikonoční.

A v té Naději děláte co?

Tam jsem chodil, tam jsem židle brousil.

Brousil židle a ještě něco jste dělal v Naději?

Na zahradě.

Jo? Co jste dělal na zahradě?

Třeba jsme ryli, já jsem potom zametal tady.

Takže jste se starali o kytičky a o zahradu?

Jo a ještě dřevo jsem jako sekl.

Aj zvířata mají v Naději?

Mají ovečky.

Ještě nějaké zvířátka?

Kočičku.

A o ty jste se taky staral?

To ne.

Ani s pracovníkama jste třeba..

S pracovníkama jo.

Tak většinu těch činností předpokládám, že je děláte s pracovníkama.

Jo

Takže i třeba o ty ovečky jste se staral?

Staral, jo.

Ale jenom s pracovníkem.

No, no, s pracovníkem jo.

A ještě nějaké činnosti třeba další co byste si ještě vzpomněl co tak jste dělal v Naději třeba nebo v Elimu?

Já nevím co děláme v Elimu

Učíte se třeba něco i v Elimu?

Takovou hru paměťovku.

Takže tam cvičíte paměť?

Obrázky no.

Jo a jak ju tam cvičíte? Obrázkama?

Tak to rozdělím a potom na zvířátka třeba, poznávám i ty.

Poznávat zvířátka jo?

Takové kolečka, no takové no.

A ještě něco třeba se tam učíte?

Jo psát.

Tak to je pěkné. A co vás z těch činností nejvíc baví v těch návazných službách tak když se zamyslíte co vás nejvíc baví?

To natírání košů nejspíš.

Natírání košů?

To nevybavuju.

To je to natírání košů v tom Elimu?

Jo

A v Naději?

Ty židle, broušení.

A ještě něco třeba?

Ještě ovečky, jak jsem se staral o ovečky.

No, takže co vás baví?

Jak jsem ty židle brousil, no.

A co teda si myslíte že jste se nového naučil v těch návazných službách? Nebo kdybyste tam nechodil vůbec a jenom bydlel v tom chráněném bydlení byl by váš život stejný nebo lepší nebo horší?

To bych se nudil tam.

Jo?

Nuda.

Takže tam chodíte rád?

Jo

A co teda, co jste se tam nového si myslíte naučil?

To natírání tých košíků.

A v Naději?

Ty, ty ovečky.

Ty ovečky jste se naučil?

Jo

A to natírání třeba těch židlí a to broušení to už jste uměl když jste se tady nastěhoval?

To mi tady pomáhali.

Takže už jste to uměl než jste začal docházet do Naděje nebo jste se to naučil?

Naučil napřed.

Hodilo se vám to někdy třeba? Jako natíral jste i někde jinde?

To ne.

Nebo třeba se vám podařilo si tím vydělat nějaké peníze?

To nikdy, nikde

Ne, zatím ne?

Ne

Jako nikde jinde jste nenatíral?

Ne

Takže natírání se vám teda nehodilo nikdy?

Jo hodilo se mi, ***** a ***** (pozn. pracovnice ChB) jsem natíral židlu a brousil.

Jo?

Jo

Tak to je pěkné, to jste si tím i něco vydělal?

Vydělal penízky, jo.

Jo? Co jste za to dostal?

Dvě stovky.

Tak to je perfektní!

Jo

Takže dá se říct uplatňujete něco v životě co se tam naučíte? Třeba já nevím jak bych to přiblížila, třeba i co se týče já nevím i toho že chodíte do města, nebo nějaké kulturní akce pořádají ty návazné služby?

Ještě SONS pořádá, bowling.

A tam chodíte taky?

Taky chodím do SONSu, jo.

A ten pořádá jaké kulturní akce?

Bowling

A ještě nějaké?

A výlety.

Takže těch se účastníte taky?

Taky jo

Takže čeho? Bowlingu, výletů nebo čeho?

Bowling.

Na bowling chodíte jo?

Jo

Tam chodíte s kým?

Z těma ze SONSu, s těma pracovníkama.

Tam jsou jenom vy a pracovníci ze SONS?

No ještě ti co špatně vidijou.

Takže další klienti?

No

A Elim také pořádá nějaké kulturní akce?

Na ten Hostýn pořádal minulý rok, na Hostýně jsem byl, Hostýn

Na výletě na Hostýně?

No

A tam jste byli s dalšíma klientama taky?

... tam byl a už nevím, nezpomenou kdo ještě.

A ještě něco pořádá? Tady já jsem tady třeba mluvila s jiným klientem a on říkal že Elim pořádá nějaké vánoční večírky nebo něco takového jo?

Pořádal jo

Tam jste byl taky?

Taky jo byl, byl jsem tam jo.

Takže s nima chodíte i na kulturní akce a chodil byste i na nějaké kulturní akce třeba ve městě.

To ne.

Ne, když by to nebylo, když by to nepořádaly ty návazné služby tak sám byste třeba nešel na kulturní akci?

Ne, to bych se bál sám.

To byste se bál jít tady třeba když město pořádá nějaký třeba koncert ?

To mě nebaví koncerty.

Ne. To, to byste nešel?

Ne

Takže co vám ta návazná služba, jak, o v čem vám nejvíc pomáhá, nebo co se vám na tom, proč tam chodíte?

Jsu rád, že tam chodím.

A proč tam chodíte?

Protože tam učím, ty věci.

A myslíte si, že když by jste tam, když by ty návazné služby nebyly tady na Vsetíně, nebo tam kde bydlíte, na Vsetíně jste říkal že bydlíte, tak že by ten váš život byl stejný? Jaký by byl kdyby ty návazné služby nebyly?

Špatný život

A v čem?

Že bych se nudil a tak, nuda.

Takže vlastně, když bysme tady neměli ty návazné služby tak vy byste asi neměli kam jít že?

No no.

Co byste dělali? Co kromě toho že chodíte do těch návazných služeb děláte? Jo? Jako během dne. Třeba tak ráno vstanete...

A umyjeme se a tak.

A dál?

A jdem na autobus

A jedete kam?

Do Elimu

A když nejdete do Elimu? Tak děláte co?

Pomáháme třeba vařit a tak.

Takže když nejdete do návazné služby, tak pomáháte doma, vaříte, ještě něco?

Uklízíme, my se střídáme.

A někam že byste si vyrazil, třeba do města?

To sám chodím do města.

Jo a tam jdete někam třeba jako, jdete si třeba do restaurace, na kafe, nebo do kavárny, nebo do obchodu sám, nebo co děláte ve městě?

Do kostela jdu sám třeba, do kostela jdu sám třeba, ale do kárány to ne, to ne.

To ne?

To ne, tam je moc lidí a to radši ne.

Takže vy chodíte mezi lidmi jenom do těch návazných služeb?

No, no, jo.

A kdybyste tam nechodil?

Bych se nudil.

Tak byste byl asi doma.

No, to bych nechtěl.

Dobře. Takže, když se vás třeba závěrem zeptám, tak zhodnoťte co se vám na těch, na tom, že chodíte do těch návazných služeb nejvíc líbí, co vás tam nejvíc baví třeba. Tak začneme. Co se vám tam nejvíc líbí?

Natírání.

Natírání, co vás tam nejvíc baví?

Vyrábění.

A v Naději třeba?

Ty broušení, ty ovečky

Dobře, tak já vám děkuji za rozhovor...

Klienti, respondent č. 2

Tak já se Vás nejprve zeptám a chci Vás požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky výzkumu budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano, souhlasím.

Tak nejdříve se Vás zeptám kde bydlíte, kde žijete?

V Chráněném bydlení.

V chráněném bydlení kde?

V Rokytnici

A do jaké návazné služby chodíte?

Do Naděje a do Elimu.

A co tam děláte? Jestli byste dokázala popovídat, čemu se tam věnujete?

Domácím potřebám.

Co třeba? Řekněte třeba příklad, co tam děláte.

Vaříme někdy.

Co ještě? Co tam nabízí? Co třeba, když vezmeme třeba tu Naději, jak jste říkala. Tak co třeba v té Naději můžete dělat, čemu se tam můžete věnovat?

Můžeme se věnovat broušenímu, lakovánímu, potom někdy vaření...

Co ještě? Výtvarné třeba...

Výtvarka...

A to je co?

To je tam, že si něco vyrábíme.

Co třeba?

Třeba polštáře.

Polštáře tam šijete, fakt? Tak to je dobré! A co Vás z toho třeba nejvíce baví, z těch aktivit?

Keramika.

Takže i keramiku tam děláte? Takže děláte z keramiky nějaké věci?

Ano.

Co třeba? No, pochvalte se.

Truhlík, ne truhlík, květináč.

Květináč na kytky, no, a ten jste si donesla?

To jsem dala ***** (pozn. pracovnice ChB)

Jo, aha... No, co ještě třeba?

Vycpáváme polštáře.

Takže polštářky. Jak dlouho tam chodíte?

Od desátého dubna. Od loňska.

Do Naděje? Do Naděje. A do Elimu?

Do Elimu? To nevím.

Od začátku, co jste tady, nebo... ?

Ne, koncem května jsem tam začla.

Jo, jo. A tam děláte co třeba?

Tam děláme korálky, teďka pleteme košíky, děláme náramky...

A třeba tady jiný klient říkal, že tam mají třeba kafárnu, tam chodíte taky?

Ne, tam nechodím.

Tam nechodíte. Takže Vy radši to vyrábění.

Jo.

Takže ty drobnější věci. I šijete třeba?

Ne.

Tam nešijete. To v té Naději.

Jo.

Takže, když to tak vezmete, co jste se tam třeba nového naučila?

Naučila jsem se plést košíky.

To jste dřív neuměla... ?

Ne.

A to z čeho pletete?

Z ruliček.

Z ruliček z papíru?

Ano.

A už jste si třeba nějaký upletla pro sebe?

Já jsem ho dala ***** (pozn. pracovnice ChB)

Aha, tož to byste si měla i pro sebe nějaké nechat. Třeba na ponožky, nebo tak. Takže vlastně, když to tak vezmu, tak, jestli jste z toho něco třeba uplatnila, tak asi třeba ten košík, to můžete používat i doma. ***** ho asi používá.

***** ho používá.

Takže co si myslíte, že byste třeba uplatnila, tak jako? Naučila jste se tam třeba vařit?

Ne, to jsem se naučila v Naději.

Jo, v Naději. Takže v Naději vaření, a v Elimu třeba korálky.

Jo.

A když třeba by tady ty návazné služby nebyly. Jste ráda, že tady jsou?

Jsem, jo.

A když by tady nebyly, jak myslíte, že by se tady žilo? Bylo by to lepší, horší?

Horší.

Proč?

Neměli bysme co dělat.

Hm, a třeba i kamarády jste si tam našla?

Jo.

A kolik, hodně?

Dost.

Jo, jo. Takže tady jich asi tolik nemáte, že, těch kamarádů? Tak co jste se tam třeba ještě nového naučila, co použijete? Vaření jsme říkali, košíky, i jste natírala, třeba?

Ano natírala.

Jo?

Tady jsem natírala židlu.

Takže v řemeslné dílně pracují i ženy, jo?

Jo.

Hm, to se dá taky použít, určitě. A to šít? Možná si můžete něco zašít, že? Takže to asi taky použijete, no... A co Elim třeba? Tam nešíjete?

Ne, tam nešíjeme. Tam dělám, poslední dobou tam dělám ty košíky.

Tak jo. A teď měli, myslím, kabelkový jarmark, tam jste byla taky?

Nebyla.

Ne, já myslela, že se půjdete podívat.

Já jsem byla unavená.

Aha... Takže nejvíc ze všeho Vás baví ta keramika, jo?

Jo.

A s kým to tam děláte?

Tu Keramiku?

Mhm.

S ***** (pozn. pracovnice Naděje)

S *****. A na té zahradě jste třeba taky pomáhala?

Ano.

A tam jste dělali co, na zahradě?

Tam jsme okopávali zeleninu.

A myslíte, že to třeba tady taky použijete?

Jo.

Že jo, tady bude zahrádka, tak to tady taky použijete určitě. No, tak co byste ještě řekla o těch návazných službách? Tak jako, jak se Vám tam líbí, a tak...

Líbí se mně tam.

Jo, tak dobře, tak já děkuju...

Klienti, respondent č. 3

Nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude sloužit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky výzkumu budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano

Nejprve bych se vás chtěla zeptat do jaké návazné služby docházíte?

Tak chodím, chodím do Šikovných oveček, tam dělám, tam vlastně dělám různou keramiku, lepení mozaiek, no, a a to dělám se šlikrem, vlastně co se co se, vlastně co se, naučil jsem se a baví mě to.

Ještě možná bych se zeptala kde bydlíte?

Chráněné bydlení Rokytnice 48, vedle Naděje.

Takže docházíte do návazné služby Ovečky, ještě někde?

Do Elimu, do Elimu chodím, do Elimu, tam zase pleteme košíky, košíky z papírových ruliček a různé takové ty, korálkuju anebo nebo pracuju s qiulingem.

S čím?

Quiling jako nalepování jako na práníčka a tak, prostě jsem rád, že jsem se to naučil i vím že mi to vidím, že mi, že se snaží mi aj občas i pomoci s čím si nevím rady, dobrý. A eště navíc dojíždím do Valšského Meziříčí kde chodívám na kurz, kde bych chodil, kde bych si měl najít nějakou práci i když mám, i když mám vlastně pokročilý věk. Je mi, mi bylo ***** a ještě bych měl zájem někde, někde, si při důchodě přivydělat. Přináší mi to velkou, velkou úlevu a rad se dostanu mezi lidi. Víím že se něco naučím.

A do toho Valšského Meziříčí dojíždíte sám?

S jedním kamarádem který se jmenuje *****.

Takže od začátku jste tam jezdili sami?

Jezdili, akorát raz tam s náma byla z Elimu myslím s ***** a také, také, také naše *****. (pracovnice ChB)

Takže jste se to museli učit to dojíždění?

No ze začátku, ale pak už, také ve Valmezu si nás také vyzvedli ti pracovníci co sou, pracovníci z Diakonie a ti nás, ti nás jako to a teď už vlastně naučí samostatně.

Takže kdo vám s tím pomáhal s tím ježděním, s tím naučit se jezdit vlastně do toho kurzu? Pracovníci z Diakonie...

A pomoci, z Chráněného bydlení nás připravili, abysme byli vypraveni, abysme nechodili jak...

A pracovníci z Elimu s vama taky jezdili?

No akorát s ***** jenomže ***** už ví kde co je tak už také

Takže vy už jste to uměl tam jezdit a ten druhý klient to ještě neuměl, jo?

No ale, ale spíš si myslím že tam jel jako na výlet, že aby ukázal, ukázal holkám v Elimu, v Elimu, v Elimu kde co je. No a...

No tak pojdme zpátky k těm návazným službám teda, takže jsme si říkali co vás tam baví, tak zkusme co jste se tam teda nového naučil, jak byste to rozhodl?

No to keramické výrobky, velké koule na květináč a velké koule na květináč, mozaiky, to už jsem možná znal, znal i spíše no, a jinak jako a quilling lepit. Musí mít člověk v rukách aj technickou tu, a také z dlouhé chvíle, když jsem doma, tak se dívám na televizi, a při tom navlíkám korálky. Pro paní ***** (pracovnice Elim, pozn.) anebo pro pracovníky, nebo kdyby někdo chtěl.

Takže co z těch aktivit které se vlastně naučíte v těch návazných službách v životě uplatníte? Jak vás slyším tak asi ty korálky...

No

Co potom s nima děláte s těma korálkama?

Co jiného, tak dám třeba, dám třeba známým když má někdo svátek nebo narožky, nebo někoho potěšit tím.

To je ale pěkné.

No

Usnadňuje vám o nějak život to co jste se naučil v těch návazných službách?

Ano, ano a jsem taky rád že se dostanu mezi lidi a že a že se s nimi povypovídám.

Takže pro vás je asi nejdůležitější to, že prostě jste mezi těma lidma?

Ano, ano, přesně tak.

Takže kdybyste tam nechodil...

A seděl bych od rána do večera doma a chodil jenom tam, tam, tam sem byl, tam sem byl, tak to... vlastně to bych ani nebyl na to, na nic v tom případě.

Takže pokud vlastně by ty návazné služby nebyly, tak asi byste si nedokázal jako zatím najít kamarády normálně ve městě nebo něco podobného?

No, no, no, přesně tak. No a jinak, no a jinak chodím do SONSU a to je, chodím do SONSU, jezdím s nima na výlety, no a na různé akce, na bowlingy no a...

A jako když bydlíte v tom chráněném bydlení tak bez toho SONSU třeba nebo bez těch návazných služeb byste mohl jezdit taky na výlety, nebo by to nešlo?

No tak to záleží jak by, jak by pracovníce, záleží jak by vyšel čas, to jako nemůžeme jich také, také, nemůžeme jich také zatěžovat.

Takže jste rád, že do těch návazných služeb chodíte?

Ano, ano, chodím, jsem velice rád.

Tak co byste mi ještě tak jako o těch návazných službách řekl?

No tak naučil jsem se zkrátka po, naučil jsem se, baví mě to a...

Takže vnímáte to jako pozitivně, že vám to pomáhá?

Ano no, a ještě chodím, jo a ještě v Elimu každý čtvrtek máme tam, každých čtrnáct dnů tam máme muzikoterapii a také se zúčastňuju na Nad oblaky, ten.

To je co, Nad oblaky?

To je tam ten, to je dá se říct v zámku a v Zašové, jak jsem byl, tak tam se mnou jezdila ***** ... a ted'ka ted'ka, ted'ka jsem byl, když jsem byl tady, dvakrát na zámku. Předloni a ten.

A to je soutěž v čem?

Každý může být hvězdou.

No a v čem se tam soutěží?

Ve zpěvu.

Aha, a to jste se učil sám zpívat?

No, tak jako co s paní ***** (pracovnice Elim, pozn.) nacvičoval a pracovnice mě na to připravila. Paní ***** (pracovnice ChB, pozn.)

A paní ***** je pracovnice odkud? Z Chráněného bydlení?

Z Elimu.

Aha.

A tam ještě chodívám jako na muzikoterapii, chodí tam *****. a ještě někteří klienti.

Takže vám ten Elim pomáhal i s tou přípravou na tu soutěž?

Ano, no tak snad jsem, zkrátka to, já bych vám kousek...

♪ Léta tam stál, stojí tam dál, pivovar u cesty, každý ho znal. Léta tam stál, stát bude dál, ten kdo zná Jarošov, zná pivovar. ♪

A to jste cvičili teda s tou paní *****?

Ano, a s ***** jsme zpívali loni a ta se jmenovala Půlnoční, a tu bych vám zazpíval celú.

No, na to asi nemáme tolik času...

No dobrý.

Ale to jste nacvičovali jenom jednou nebo jste tam docházel nějak pravidelně?

Docházel jsem tam jako ve volných chvílích když jsem třeba byl v Ovečkách nebo něco tak jsem třeba tych o půl dvanácté přijel do města a ve dvanáct potom zase zpátky a Jaruška na mě, Jaruška to se mnou dvakrát, třikrát přezkoušela a pak to...

Ještě jsem se vás nezeptala jak často, jak často do těch návazných služeb chodíte? Tak během toho týdne?

Během tohoto týdne, tak, takže teďka chodil jsem, teďka do ledna jsem chodil třikrát týdně do Elimu, do Oveček chodím, chodil jsem a potom chodil jsem skoro ráno pondělí a čtvrtek dopoledne a středa a odpoledne jenomže to jsem potom, potom jsem to dal zase zpátky na dva protože pak jsem byl trochu takový už aj takový unavený tak mě potom to zkrátili a teďka chodím ve čtvrtek a v pondělí a mimo to že teďka chodím do Valmezu na kurz takže chodím jenom ve středu.

I nějakých společenských akcí se třeba účastníte spolu s těmi, s tím Elimem nebo Ovečkama, nebo s některou z těch služeb?

No no, opékání, no na Trávníkách opékání buřty a nějaké to, vánoční posezení aj v Elimu

A to která služba, to opékání?

Ovečky a a nebo aj posezení Vánoce to zase aj Elim aj Ovečky mají tam

Takže Elim vám také pořádá nějaké společenské akce?

No chodíme do knihovny, tam máme dycky nějakou tu besedu.

Takže i do knihovny s nima chodíte?

Noo

To je výborné! A SONS?

SONS, SONS tak ten s nama jezdí každé první úterý v měsíci.

Kam s vama jezdí?

No, že tady jako v knihovně tam taky take mají besedu, první úterý v měsíci, no, tam mají také ve tři hodiny takovou. Tam čtou jako nám tam vždycky vyučí, tam byl pan starosta pan Růžička.

Ano? I s panem starostou jste se tam setkali?

No nám tam vyprávěl.

A ještě pořádá SONS nějaké kulturní akce?

Kulturní akce, no tak jedenáctého dubna jedou na ten, jak se tomu říká kdesi, kdesi na bazén kdesi tam, ale to jsem odmítnul protože to, už jsem s nima byl několikrát v létě, takže tentokrát to, až zase...

Takže na výlety s nima jezdíte?

Ano, každé třetí v měsíci, každou úterý v měsíci tam máme ten, tam máme jako zábava, na harmonice.

Takže když byste to závěrem zhodnotil jakým způsobem vám ty návazné služby pomáhají nebo zkvalitňují ten život tak co byste k tomu řekl?

No řekl, chtěl bych říct že, že hodně mě jako naučili a chtěl bych jim být také za to aj vděčný.

A co konkrétně třeba si myslíte že vás naučili? Co vás tak na to nejvíc těší? Na tom že tam chodíte?

Že jsem se, že mě naučili, že měli se mnou velkou trpělivost a naučili mě teda jako hodně.

A co konkrétně?

Ty co jsem tady jmenoval. Ty keramiku a keramiku a mozaiku, pletení košíků papírem, z ruliček, papírových ruliček, komplet všecko, chodím po městě, no všecko, no, mě naučili.

Takže vy nerad jste sám doma? Ve svém pokoji?

Ne, ne, ne to je, to je takové, to se zejde jedině když je, když je nějaká, když je třeba nějaká, nějaký svátek, zima venku, prší, tak v tom případě ano, jinak ne.

Tak já vám děkuju za rozhovor.

Služba Chráněné bydlení Vsetín, respondentka č. 1

Tak nejprve bych se vás chtěla zeptat, požádat o svolení s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky výzkumu budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano souhlasím.

Tak nejdříve se vás zeptám, kde pracujete a na jaké pozici?

Pracuji v Chráněném bydlení na Vsetíně a jsem pracovník v sociálních službách.

Takže pracujete vlastně s klienty přímo?

Přímo s klienty.

Chtěla bych se vás zeptat, kolik klientů z vašeho chráněného bydlení dochází do návazných služeb?

Tak dříve docházelo asi tak 80 % klientů. Teď už je to 100 %. Začlenil se právě i klient, u kterého jsme vůbec nepředpokládali, že do těch návazných služeb bude chodit, který ani nechtěl, neměl zájem, ale po čase, kdy se tady zabydlel, tak jaksi přišel k tomu, že by taky rád poznal nové lidi, asi to viděl i u ostatních klientů, a takže tak se rozhodl, že taky bude chodit do návazné služby.

A do jakých teda návazných služeb dochází?

Naši klienti využívání návazné služby Elim, návaznou službu u Šikovných oveček, Naděje, Diakonie, SONS.

A Jak dlouho tam zhruba dochází.

To záleží zase na klientovi, někteří klienti už tam dochází, když ještě bydleli v Zašové, to znamená nějaké tři čtyři roky, někteří klienti začali docházet, až když se přestěhovali na Vsetín, to by znamenalo nějaké dva roky, ostatní ten poslední klient tak rok. Podle toho, jak jsou noví klienti, tak...

Víte, jakým aktivitám se tam věnují?

Tak jsou to různé aktivity například rukodělné dílny, potom se zaměřují na začleňování do společnosti, různé vycházky, učí se jak přejít přes přechod, učí se nakupovat, učí se uvařit si kávu, připravit si jídlo.

Takže co myslíte, že je cílem těch aktivit, kterým se v návazných službách věnují?

Cílem je posunout toho klienta dál, nevytvářet tu závislost na službě, jde o to, aby ten klient byl co nejvíce samostatný v tom životě.

Takže konkrétně, když bychom to vzali třeba některé aktivity, jak to vidíte, prostě, čemu se věnují, kam se posunuli.

Tak například klient, který nám nově začal chodit do návazné služby, je to Naděje. Dříve byl takový nekomunikativní, hodně uzavřený, teď už je to lepší, potkává zase nové lidi, a vidím, že se s nima dává kontaktu, mluví s nima, potkají se ve městě, což dříve vůbec neexistovalo, aby s někým promluvil. Potká se ve městě s člověkem, se kterým se potkává teda na službě. Pokecají si, jak se mají, kam jdou. Ten člověk prostě strašně roste. Jo. Další třeba naučil se zašívát si ponožky, musel to dřív dělat s tím pracovníkem a zase ten pracovník tam s ním musel být půl hodiny, než se to udělalo. Teď v té návazné službě naučil se zašívát ponožky, dělá si to sám.

Další příklad uvedu, i co se týká rukodělných prací, jemná motorika, ti klienti mají strašně špatnou jemnou motoriku, a tam se to aspoň trošičku učí a cvičí ty prsty, aby jim to nezakrnělo úplně.

Jeden z klientů se účastní zpívání, jezdí na soutěže, taky se tam potkává, poznává nové lidi, on je hrozně takový komunikativní, takže pro něj je to velkým přínosem. Další z klientů se naučil chodit samostatně po městě, učili se vlastně přechody, jak se mají...

Jak se učil, s kým?

S Elimem. Takže jak se bezpečně dostat z jedné strany na druhou. Intenzivně to nacvičovali, teďka už chodí klient do města sám. Pak tu máme dalšího klienta, který se díky tomu, že chodil do těch návazných služeb si natrénoval pracovní návyky, tu četnost, že prostě musím vstát, že musím jít do té návazné služby, tak začal chodit do práce, chodí dvakrát týdně do práce na dvě hodiny. Taky učil se trasu, učil se, co mám dělat, když přijdu do práce, komu se mám hlásit, kam mám jít. A k tomu taky využil tu službu Elim, která ho tady toto naučila. Nyní už je opět samostatný, takže už si to řeší všechno sám.

Další z klientů, který má postižení dětská mozková obrna, chodí vedle do Naděje, je to hned vedle domu, takže je to pro něj i výhodné, to, že to má kousíček, projde se, procvičí se. Pracuje tam v dílně. Přizpůsobil mu to tak, aby mohl brousit, teďka právě dělají židle, přizpůsobil mu to tak, že mu to tam vždycky přidělají na pevnou nějakou část židle a on to brousí. Taky se tam prostě potká s lidma, které jakoby, neměl by šanci bez těch služeb potkávat, protože ta jeho hybnost je velmi omezená, takže je to pro něj taky báječné.

V tom Elimu, tam se věnují... Služba Elim se věnuje takovým i těm nácvikům v terénu, hodně naučili klienty chodit do těch návazných služeb samostatně, jo, ať už je učili trasu do Oveček, teďka je učí trasu do Valašského Meziříčí, kam chodí do Diakonie. Takže těmto věcem se věnujem, mají i kavárny, kde se klienti schází, jsou tam klienti jak naši, ale také z běžného jakoby z života, klienti, kteří bydlí doma. A další z ostatních služeb, tak tam se setkávají, tam mají kamarády. Učili se tam jednu dobu vařit před transformací jezdili klienti asi dvakrát do týdne, cvičili si tam to vaření, jednoduché věci uvařit si kávu, oloupat brambory, uvařit nějaký jednoduchý oběd.

Návazná služba, je to vlastně sociálně terapeutická dílna u Šikovných oveček, tam se věnují těm rukodělným pracím, plení košíků z papíru, z papíru, potom keramiku dělají, šijou, takže taky tam klienti procvičují tu jemnou motoriku. V Naději tam vlastně teďka chodí asi pět klientů od nás, mají tedy i takové menší hospodářství, kde ti klienti, kteří mají rádi zvířata se můžou starat o zvířata, mají tam vlastně tu dílnu, kde vyrábí, spíš jako opravují ten nábytek, brousí židličky, natírají, jsou to fakt takové práce, které jako běžný člověk dělá i v tom životě, není to nic umělého, jsou to přirozené věci, se kterými se člověk běžně setkává a takto vlastně nás v tom ústavu dříve v tom ústavu toto nic takového nedělali, všechno jim přicházelo jen tak jako odněkud, ale kde to má původ, to vlastně nevěděli. Mají možnost se na to podívat, aby věděli vůbec, kde se tyto věci vzaly.

Dále tam vím, že v té Naději nacvičují i vaření, šití, takové ty různé věci. Potom teďka nám nově začali klienti jezdit do Valašského Meziříčí do Diakonie, která teď má nový projekt, a tam se budou učit, nebo mají i návaznost na nějaké zaměstnání, je tam vlastně prádelna, pralinkárna, potom úklidy, a kancelářské práce a potom teda ta Diakonie je schopna nabídnout nějaké chráněné místa, tak že po absolvování toho kurzu by měli normálně nastoupit do práce, za kterou by brali odměnu.

V čem si myslíte, když to tak vidíte za dva roky, co tady ti klienti bydlí? V čem se zlepšili, v čem se vlastně posunuli kupředu, co jim to vlastně dává?

Tak jednoznačně je velkým úspěchem to, že si našli zaměstnání, jo. Vydělávají si peníze, mají nějaké peníze navíc, mohou je použít, na co budou chtít, takže to je velmi dobré. Řekla bych potom, že se hodně začali začleňovat do společnosti, mluví s těma lidma, musí se potkat s těma prodáváčkama, musí komunikovat, musí zdokonalovat svoje komunikační dovednosti, aby si prostě dokázali vyřídit ty svoje záležitosti, i když my tam nejsme, což oni už dokážou. Takže ten kontakt v tom společenském prostředí je tam hodně důležitý, v tom se hodně posunuli.

Dochází třeba na nějaké společenské akce třeba do města nebo normálně běžně po městě?

Určitě, účastní se výstav, chodí na diskotéky, nebo na nějaký ty jarmarky, většinou tam bývá nějaká hudba, takže prostě chodí tam, dívají se, tančí, zpívají. Strašně to mají rádi, hrozně je to baví.

A to jsou akce pořádané městem, nebo to pořádají některé ty služby třeba?

Chodí i na akce pořádané městem i služby. Využívají fakt možnosti, když se k nim dostane nějaká informace, kde se co koná, tak strašně rádi chodí.

A tam je teda doprovázejí pracovníci, nebo chodí samostatně?

Jak kteří. Ti, kteří dokáží chodit samostatně, chodí si samostatně. Ti, kteří potřebují tu podporu těch pracovníků, tak se domluví s pracovníkem a pracovník tam chodí s ním.

Pracovník z návazné služby nebo z chráněného bydlení?

Záleží na tom, kdy se to pořádá, chodí i pracovníci z návazné služby, i pracovníci z Chráněného bydlení, protože většinou bývají i ty akce v sobotu, v neděli, ti pracovníci z návazné služby nepracují, tak je doprovází pracovníci z Chráněného bydlení.

A i ty samostatně návazné služby pořádají nějaké kulturní akce pro ty klienty?

Ano, pořádají, pořádají, nedávno jsme, teď si nemůžu... Takže klienti využívají nabídku výletů, různých poznávacích..., toto spíš ze strany SONSu. Taky chodí na prodejní výstavy, nebo výstavy vůbec. Letos byl skutečně klient, který prodával na výstavce, takže musel komunikovat s těma zákazníkama. A velice si to chválil, a byl z toho nadšený.

S Elimem chodí, taky pořádají bowlingy. Elim je směřuje k tomu, aby si to klienti domlouvali sami mezi sebou, aby i oni už ustupovali od toho, být tím prostředníkem, aby se klienti naučili se spolu domluvit, komunikovat. Dále potom chodí do třeba kostela, jo, doprovázejí do kostela, protože máme silně věřícího klienta, takže chodí s ním na bohoslužby.

Takže to zajišťují pracovníci návazných služeb, a ne pracovníci z chráněného bydlení.

Tady toto většinou pracovníci z návazných služeb.

Že by na to neměli pracovníci z Chráněného bydlení čas.

Ne, pracovníci z Chráněného bydlení na toto nemají prostor, ti zase řeší spoustu věcí, co se týká takých těch běžných denních záležitostí, lékárka, nákupy, do toho harmonogramu toho pracovníka už by se to prostě nevlazlo. Je to časově strašně náročné.

Takže když byste to tak obecně zhodnotila, jaký teda v podstatě by byl ten život klientů bez těch návazných služeb, a jaký teda je s těma návaznými službama? V čem to přispívá v podstatě ke kvalitě toho života těch klientů, nebo jestli přispívá?

Určitě to přispívá, ten život těch klientů bez těch návazných služeb, tam ten posun by šel strašně pomalu, protože opravdu ten prostor těch pracovníků Chráněného bydlení je velmi malý na to, aby mohli řádně se tomu věnovat právě díky tomu, že musí řešit spoustu dalších zase

jiných věcí, takže ti klienti by rozhodně nebyli tak samostatní, jak jsou doteďka. Určitě by nechodili sami do města, protože by to určitě nebylo zvládnuté, a nebyli by tak natrénovaní a tak nacvičení, aby se dokázali samostatně a bezpečně pohybovat. Myslím, že i ty komunikační schopnosti na té veřejnosti by nebyly tak dokonalé, protože zase jo, oni se musí potkávat s těma lidma, musí s nimi mluvit. Dále cvičí paměť, takže i je to vidět, že i ta paměť se jim zlepšuje, zvykají si na nějaký harmonogram, musí chodit na čas do těch služeb, musí se omlouvat, takže i ten harmonogram pro ně je strašně důležitý, že jsou povinnosti, které musím dodržovat, a pokud nemůžu, musím se omlouvat, musím si na to myslet. Dále se učí také psaní. Spousta klientů, kteří chvíli nepišou, tak ta motorika, a ten podpis, to jejich psaní jde tak strašně dolů, není možné po nich přečíst. Takže zase, jo, rozvíjejí i tady tímto směrem. My v Chráněném bydlení spíše se zaměřujeme na takové ty běžné činnosti, obstarávání jídla, praní, ta údržba té domácnosti.

Takže vlastně ti pracovníci z Chráněného bydlení nemají tolik prostoru potom na ty konkrétní aktivity?

Přesně tak, přesně tak. Toho prostoru není tolik, abychom to dokázali kvalitně obsáhnout a abychom to v nějakém kratším časovém úseku dokázali zvládnout rychle. Ty návazné služby na to mají prostor, jo, a podle potřeby toho klienta se tomu můžou věnovat dvakrát, třikrát za týden, úplně v pohodě, hodinu, dvě, není problém nějakého návěku, kdežto u nás tady ti pracovníci to neobsáhnou, právě tím, že zase jsme zaměřeni na tu sebeobsahu, jo, podržet si pokoj čistý, uklízet, praní, vůbec to jak vůbec vypadám, holení, jestli jsem čistě oblečený, upravený, jestli jdu do společnosti, jaké věci si do té společnosti mám vzít, jaké zase nosím doma. Tady pracovníci v Chráněném bydlení jsou orientováni tímto směrem. A proto není takový prostor chodit ven, chodit do společnosti, začleňovat se.

Dobře, tak já vám děkuji za rozhovor.

Já děkuji.

Služba Chráněné bydlení Vsetín, respondentka č. 2

Nejprve bych Vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude sloužit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano

Nejdříve bych se Vás chtěla zeptat, kde pracujete a na jaké pozici.

Chráněné bydlení Vsetín a pozice - pracovník v sociálních službách.

Takže pracujete přímo s klienty?

Ano

Kolik klientů z Chráněného bydlení dochází do návazných služeb, od vás?

Všichni.

A jak dlouho tam dochází?

Někteří od začátku, někteří, co se třeba přistěhovali později, tak chvíli se rozkoukávali a potom začli taky.

Takže časově, jak dlouho by to tak asi bylo?

Tak, časově, tak ti co jsou od začátku, tak přes dva roky a ti nově příchozí, tak ti třeba tak měsíc, než se tady tak sžijou s domácností a pak už si navybírají ty svoje aktivity v těch návazných službách.

Takže dva roky tady bydlíte?

Přes dva roky, ano.

A jakým aktivitám se ti klienti v návazných službách věnují?

Různě. Klienti navštěvují různé návazné služby. Tady ve Vsetíně Elim, tak ten pokrývá ze začátku hlavně hodně orientaci ve Vsetíně, trasy různé, dojíždění vůbec městskou hromadnou dopravou.

Pokrýval, co znamená, že pokrýval?

Ty doprovody jako, jo? To není v našich silách, abysme všechny klienty učili jezdit a všechny trasy po Vsetíně, takže to pokrýval Elim, ty doprovody a ty trasy.

Ještě nějaké aktivity jsou teda v těch návazných službách?

Tak v tom Elimu hodně se věnují jemné motorice, ruční práce, a pak to co chodí vedle do Naděje, do dílny terapeutické, tak tam taky hodně ruční práci, jemná motorika. Ovečky, dílna keramická, tak tam taky hodně jemná motorika a někteří klienti ještě volí SONS a pak jsou hodně výlety a kulturní a společenské akce.

Co je cílem aktivit, kterým se klienti věnují?

Co je cílem? No tak cílem je hlavně aby si klienti vytvořili společenské kontakty, aby se zařadili do nejbližšího okolí a tady vůbec Vsetína a zlepšovali si tu jemnou motoriku. Víc společensky žili, než to co měli předtím.

Takže, když vezmete třeba konkrétní klienty, konkrétní aktivity... Zkuste uvést nějaké příklady.

Konkrétní klienty. Tak třeba teď mě napadá jeden starší klient, který, když sem přišel ze Zašové, tak mluvil v podstatě jenom tak možná se dvěma pracovnicema, s nikým moc nekomunikoval, a dneska už teda, řekla bych, tu pusu nezavře, že teda hodně mluví, mluví se všema a nemá problém mluvit i s cizíma lidma. A už není takový vystrašený, že, když ho někdo potká z návazné služby, tak se s ním na chodbě zdraví a je rád, že ho potkal.

A ten chodí do návazné služby...

Ten chodí vedle do Naděje. Ano.

Nějaký další?

Výborný příklad je třeba klient, který navštěvuje všechny tři služby a ten je hodně společenský, strašně si to užívá, hlavně výlety si užívá, strašně rád chodí do Oveček a rád ručně jako pracuje, takže takovou tu jemnou motoriku, to se mu líbí, to ho baví, takže ten je, si myslím, že je hodně spokojený, hodně se posunul a má takovou, takový radostný ten život.

Takže navštěvuje všechny tři služby?

Ano.

Takže říkáte, že jemnou motoriku v Ovečkách. A v těch ostatních službách?

V Elimu taky tu jemnou motoriku, v Ovečkách, tam víceméně nějaká ta keramika, ta hlína, nebo to drátkování v tom Elimu. Košíky různé, menší ruční nějaké výrobky a se SONSem jezdí hodně po těch výletech.

Říkáte, že všichni klienti navštěvují, tak zkuste ještě nějaké další.

Tak, další klient, ten chodil do Elimu a bez problémů ze začátku, protože už pracovnice znal ze Zašové, jezdili už ze Zašové, pracovnice s nima trénovaly trasu ze Zašové na Vsetín a tady ve vsetínském Elimu trénovali nějaké přípravy jednoduchého jídla, tu jemnou motoriku a takové, a ten teda strašně dlouho vzdoroval a nechtěl nikam jít. A tak postupně se to podařilo, chodí do Naděje a je tam spokojený. Vyrábí tam různé výrobky, pracuje tam hodně rukama. Takové jako broušení židlí, lakování, naučil se tam bezvadně brousit, potom brousil i tady, v chráněnce brousil lavičky, věku natíral a měl z toho takovou radost, že se to tam naučil, že to tady všechno jako udělá, tak byl takový spokojený. A ten taky jezdívá, tak on už se tak otkal, že už mu nedělá problém jezdit i s tím SONSem na ty výlety. Že už nepotřebuje nás mít za zadkem a že už tak jako je takový samostatnější.

Takže, když se přesuneme k tomu... Jakým způsobem ti klienti uplatňují vědomosti, nebo to, co se naučili v těch návazných službách v tom dalším životě? Dokážete zhodnotit, třeba i konkrétní příklady? Co jim to dává?

Tak co jim to dává? Tak určitě jsou víc samostatnější, určitě jsou víc komunikativnější, nemají takové ty strachy, obavy, že jako někde něco. V domácnosti tady určitě při těch běžných domácích pracích jsou taková šikovnější, i u toho vaření, a hlavně, co jsem si všimla, jsou víc zařazení tady ve městě. Že řidiči, ti je znají všichni, co s nima jezdí městskou hromadnou, s téma se zdraví. Tak ale když s nima jdeme po blízkém okolí, i nějakí lidé tady ze sídliště, kteří je potkávají často, tak je zdraví. Ještě tak... No, spíš jde o to, že už i obyvatelé Vsetína si na ně tak nějak zvykli, už ví, o jaké klienty jde, kam patří, že tady jsou a neberou je jako něco zvláštního, že už tady tak jako patří. Zařadili se.

Takže, když budeme mluvit o tom začleňování do té společnosti, tak myslíte, že je to spíš jako práce pracovníků toho Chráněného bydlení, nebo je to jak kdyby práce těch návazných služeb, že se podařilo je takovýmto způsobem začlenit?

Tak to bych řekla, že to je tak půl na půl. Protože my tady doma s něma pracujeme pořád na tom a ty návazné služby, ty vlastně pokrývají ty věci, které nejsou v našich silách.

Jakým způsobem si myslíte, že by ti klienti třeba žili, když by ty návazné služby nebyly? Když by neměli možnost do nich docházet. Protože oni jsou teda klienti sociální služby a když by neměli možnost využívat třeba i těch návazných služeb, jaký by ten jejich život byl? Lišil by se?

No, jestli by byli někde prostě v nějakém velkém zařízení, jak byli a neměli by tu možnost?

Ne, berme, že jsou tady, ale my nemáme ty návazné služby.

No, asi dost nuda, když to tak řeknu a asi by se nikam neposouvali. Neměli by ten styk s tím okolím, nebyli by na těch akcích společenských, neuměli by se pohybovat prostě sami, byli by strašně nesamostatní.

Takže, když vezmeme konkrétně, třeba dejte příklad, jakým způsobem třeba se některý klient posunul, anebo říkáte, že mají..., že se více začleňují, tak jakým způsobem, jaké aktivity v těch návazných službách, a tak dále.

Tak, dělají s nima... Chodí hodně do knihovny, chodí na různé přednášky, to je baví hodně, Elim pro ně dělá i takové různé tematické besedy, co se týká nějakých lidových svátků, Vánoce, Velikonoce, baví se tam hodně i na téma společenského chování, společenských akcí. Dělají tam pro ně jednou týdně takzvanou kafárnu, tam oni si vždycky povykládají, co nového, jak se jim žije, co by chtěli třeba, nebo co by oni si přáli, co by chtěli, jako nějaký program vymyslet, kam by třeba mohli jet na výlet někde. Oni s nima jezdí i na výlety, když je jako velký zájem, někde se podívat. Takže toto pokrývá hodně ten Elim, tady toto. Ta Naděje, ta je zas dobrá na tu zručnost, protože oni si tam opravdu jako vytváří nějaké pracovní návyky, učí se docházet, ví, že musí vstanout. Když by se mu náhodou nechtělo, nebo mu nebylo dobře, tak že se musí omluvit, že tam musí zajít, nebo zatelefonovat sám. Že musí dodržovat nějakou tu pracovní dobu, takže nemůže odejít, jo, že kdyby se mu nelíbilo něco, tak prostě nemůže jenom tak se zvednout a odejít. Takže učí se pracovní návyky, v podstatě.

Taky s jedním klientem se dělá, Elim hodně doprovody do katolického kostela, protože klient je vychovávaný v katolické víře hodně, jeptiška, takže ten hodně vyžaduje tady ty návštěvy. Takže toto my nejsme schopni pokrýt, takže díky pracovníkům z Elimu klient je spokojenější, že tam může docházet. I dvakrát týdně a třeba jednou týdně to zvládneme my.

Klienti podle Vás ty dovednosti v té praxi nějakým způsobem třeba uplatní v tom životě, nebo jakým způsobem se liší teda ten jejich den, dejme tomu od toho, když by třeba nedocházeli, Jak třeba probíhají dny, kdy nechodí do návazných služeb, nebo jak by to vypadalo, kdyby nechodili?

No výborné je to, že oni prostě ví, že kdy mají jaké aktivity, kdy mají ty návazné služby a že už to, že musí vstát na ten čas, že si to musí rozplánovat, že musí třeba si jít lehnout dřív den předem, aby vstátl třeba v sedm, protože na osm už má někde být, tak už tohle je jako velký posun pro ně, to je velká škola, a to že třeba mě bolí dneska hlava a já jako fakt dneska nepůjdu, tak dobře teda, tak tady máte telefon a se omluvte, nebo si tam zaběhněte, je to vedle, ta Naděje, tak si tam zaběhněte vyfídit jako, že toto je strašně velké plus. Ty návyky jako pracovní a ta docházka celkově. Tak kdyby nechodili, tak by se jenom tak v domácnosti... tak by se vařilo, protože si vaří tady obědy, tak by si uvařili ten oběd by si připravili, udělali by si nějaký úklid v domácnosti, podle potřeby se s nimi chodí, většinou v doprovodu, pracovníci nakoupí nějaké potraviny, tak by se šlo do toho obchodu, to by byli venku. A takhle, tím, že už jsou samostatní a můžou se pohybovat sami, znají ty trasy a neztratí se, tak vlastně oni si můžou jít, většina klientů si může jít sama nakoupit takový ten drobný nákup. Neztratí se, donesou, nenechají se ošidit, donesou peníze zpátky, donesou účtenky, donesou nákup, donesou sebe. Takže toto je velký posun. Vedle ještě je dílna, která je hodně zaměřená na takové zahradní věci, mají tam...

To myslíte kterou službu?

To myslím Naději, tam mají i hodně velkou zahradu, takže tam pěstují hodně věcí, klienti se o to musí starat. Takže více motyka, více pohnout. A mají tam zvířátka, mají tam, já nevím, že šest, že sedm oveček, mají tam kočky, myslím, že je tam i nějaký pejsek. Dochází tam myslím terapeuticky nějaký pejsek s jednou pracovnící, takže klienti se tam učí i starat o ty domácí zvířata, což je taky přínos.

Takže, kdybych to tak brala konkrétně?

Konkrétně? Klient... Já to vezmu popořadě.

Jeden klient, který strašně rád, miluje vlaky a od začátku prostě zjistil, že tady blízko máme nádraží vlakové, takže od začátku jezdil s druhým klientem městskou hromadnou dopravou, což se naučili právě díky Elimu, takže vystoupí na nádraží, takže hodně času trávili na nádraží a oddělali si tam, už to tam znají, i paní za přepážkou, výpravčí, strojvedoucí a půl personálu, nebo tři čtvrtě, takže když je přítelost, tak se tam jsou za nima podívat, vždycky si popovídají, dokonce když něco sem tam se peče tady, tak jim donesou a dokonce jsm si všimla, že oni jim dávají nějaké drobné dárky, ti zaměstnanci. Je pravda teda že ze začátku jsme tam s nima byli, asi jednou nebo dvakrát se podívat, co se tam vůbec děje. A tak jsme informovali ty pracovníky. Odkud páni jsou, že tady se přistěhovali a tak dále. A že milují vlaky a že teda je rušit nebudou při práci, takže tam je to, si myslím, velice dobré, takovou možnost by neměli. Další klient, když ho vezmu, tak chodí vedle do Naděje jednou týdně, pán se teda špatně pohybuje, takže moc se nevolí nějaké dálkové dojíždění. Jednou týdně má tu chodit pracovat, nějakou tu ruční motoriku nacvičovat do Naděje a jednou týdně přijede převozové auto a jezdí do Elimu převozovým autem, takže i když je nepřízeň počasí, tak nebudeme riskovat, aby se ještě někde.

Takže když už jsme třeba u tohoto konkrétního klienta, co myslíte, že mu to přináší, ty návštěvy?

No tak tím, že on sám, v podstatě bez doprovodu není schopen opustit to chráněno, tak je v jiné společnosti. Je v jiné společnosti pracovníků, je v jiné společnosti klientů a má takovou příjemnou změnu a procvičuje si tu jemnou motoriku, on je šikovný na ty ruční práce, takže má takové vzrůso. Nemá to takové jednotvárné, ten den stejný každý den. Takže „vypadne“, jak se říká, jakoby do práce.

No, další klient, to je zrovna klient, který opraďu jako s nikým nemluvil ze začátku, ten je úplně výborný teďkom, hodně komunikuje, až moc, bych řekla někdy, nebojí se, víc je takový otrkanější, když se s ním jde třeba do obchodu a tady někde potá někoho, koho zná z té naděje, tak se směje na té ulici, vítají se... Dochází vedle do té Naděje. A to jsme ze začátku mysleli, že on prostě nevyjde ani z tady, že bude pořád tady jako s náma a nás za zadkem a že se prostě pořád tak bál. Tak už chodí jako. A je spokojený a úplně se těší a jde tam na jednu po obědě a od rána už je nachystaný, že odchází.

Ano a další klient, tak ten už je dokonce zaměstnaný, tam se ho podařilo zaměstnat, pracuje na DS Jasénka, je tam k ruce panu údržbářovi, takže výborné nácviky na zaměstnání případné. Ví, že musí odejít, ví, že bude pracovat, ví, že se na to musí připravit. Dokonce si sám kupuje svačinu, když je v práci, nějaké penízky si vezme a koupí si svačinu, aby neměl hlad, tady v nedalekém obchodě.

A kromě toho zaměstnání teda třeba dochází i do těch návazných služeb?

Ano, on je takový hodně akční, takže navštěvuje i Elim a tam je taky hodně spokojený, jezdí rád a úplně ze všeho nejradši nám jezdí po Vsetíně trasy MHD.

Jezdí autobusem?

Jezdí autobusem, celé trasy prostě, nejradši jezdí z tady, přestoupí si někde na nádraží, potom jede do Jasenic, potom ty Jasenice si projde, potom si počká na další autobus, potom si objedná celý vsetín, potom zjistíme, že byl na Trávníkách, pak jedničkou potom zase jede na nádraží, potom si najde tu čtverku, která ho doveze až před barák, takže to je takový turista.

To se naučil sám?

To se naučil jezdit s pracovnícem z Elimu, poznat, které číslo kam jede, který ten autobus kam jede, kam se dostane. A jak se dostat zpátky.

No a další klient, ted dokonce, teda navštěvuje tři ty služby, že, SONS, Ovečky a Elim a ten, to je velký zpěvák náš, ten nám pořád zpívá, vloni dokonce se zúčastnil na zámku nějaké soutěže pěvecké, dokonce i nějak dobře se umístil a to je taky takový cestovatel...

A ten teda, pokud říkáte, že se zúčastnil té soutěže, takže nacvičoval, předpokládám, ten zpěv. Tak to jste nacvičovali s ním?

No my ne, my jsme nenacvičovali, to dokonce měl umožněné trénovat s paní, a teď nechci kecat, z Elimu nacvičoval s nějakou paní a ještě dokonce snad měl, já nevím, jestli jednou nebo dvakrát, buď na faře, nebo v kostele, že si mohl tam jakože vyzkoušet, jak to zní a tak ho trénovala, dokonce měl speciální pracovníci, která byla na ten zpěv jako s ním, jako že ho připravovala na tu soutěž. A tam se jako velice dobře umístil, a už i v minulosti jezdil po soutěžích, to ho tak drží, ten zpěv, to má rád. A ten strašně rád jezdí po soutěžích, po výletech a je takový hodně samostatný. On má teda zrakové postižení hodně velké, ale na to, jaké má zrakové postižení velké, tak se pohybuje sám, má natrénované trasy, natrénovanou bezpečnost. Ví, že bez té hůlky nemůže vyjít, on má zase velice dobře vycvičený sluch, takže on slyší dobře na těch přechodech, takže to ty pracovníce s nima potrénovaly. Jako všechno opravdu nebylo v našich silách.

Takže to také trénovaly návazné služby s nima?

Také návazné služby trénovaly s nima.

Další klient, tak to byl takový náš, jak se říká, mamánek, ten bez klíčové pracovnice ani krok, a tam jsme si říkali, že to bude velký problém ho někde dostat a že ze začátku jezdil jenom do Elimu, tam ty pracovnice znal, tam se nebál, protože jezdil s klientama, které znal, kteří tady s ním bydlí, takže to se nebál, tak nějak jako že nešel do cizího prostředí. On se obával velice cizího prostředí, které neznal, neznámého. Takže teď už chodí delší dobu do Elimu i do Naděje, kde je spousta jiných lidí, které nazná. Tak už tam má kamarády, chodí tam, jako bez problémů tam chodí pracovat a je tam spokojený a doufám, že se ještě potáhne někam dál, jako že to bude čím dál lepší.

Teď bych šla dál ještě, máme úplně novou klientku, která se přistěhovala v listopadu. Ta se jeví jakože velmi samostatná, dokonce z minulého zařízení, kde bydlela, máme informace, že jezdila sama jednou nebo dvakrát týdně někde autobusem i delší trasu do zaměstnání. Tady trošičku ten přechod jí udělal jako problém, než si zvykla na klienty, na ten režim, protože je jiný tady. Jo, takže trošičku to dýl trvalo, ale dneska už má nacvičené opravdu s Elimačkama nacvičené město, neztratí se ve městě, dojde z tady v pohodě i pěšky do města, dojde si autobusem, ví, že teda kdyby náhodou, má ten mobilní telefon, ta je teda schopná telefonovat, když je ve městě, že kdyby se ztratila, ví, že si má zavolat k nám, nebo se zeptat a protože se učí, nikdy na Vsetíně nebydlela, takže se pořád učí, ale takové ty základní trasy a toto má už zmapované, takže není problém, dojde si, tak doufáme, že se bude moc zařadit do programu nějaké rekvalifikace pro postižené a bude moc dojíždět třeba do Valašského Meziříčí, kde je nějaká nabídka učít se do pralínárny, nebo něco takového, že by se naučila tu trasu do Valašského Meziříčí a mohla jezdit do zaměstnání. Jako i dál než po Vsetíně.

Potom máme další klientku, která přišla někdy před rokem, zhruba, a ta byla teda velice taková vyděšená a nedůvěřovala, bála se všeho, taky pořád s doprovodem. A dneska už teda doprovody jsou přes Elim natrénované, dneska už dokonce sama, když se ještě, můžu říct, před nějakýma třema, čtyřma měsíci nebyla schopna do nedalekého obchodu si jít nakoupit, tak už teda si jde sama nakoupit, když náhodou. Poprvé zrovna dokonce přešla, tak jako neztratila se, zjistila, že přešla ten obchod, že se musí vrátit jinou stranou. Tak že v pohodě to zvládla. A ta se nám hodně posunuje, i je taková ráznější, tím, že chodí i vedle do Naděje, jednou nebo dvakrát týdně. Je tam ve větším kolektivu, jsou tam taky holky, takže je taková, už se umí o sebe postarat a i když se jí něco nelíbí, že se i ozve a takové, takže tam si myslím, že ta větší společnost lidí a ta komunikace, že tam je hodně velký přínos pro ni a že už se opravdu nebojí, už je taková, už má ostřejší loktíky.

No, potom bych vzpomněla určitě další klientku, ta nám přišla taky nedávno, ale ta je taková hodně samostatná, byla zvyklá žít sama teda, ta se bez problému teda pohybuje po Vsetíně, ta to tady zná. A tam se mi líbilo, že ona je taková hodně společenská, kamarádí hodně tady s jedním klientem, takže měli přání, Diakonie tady pořádala ples, že by si šli zatančit, teda s tím klientem. Takže ta jako, šli dva klienti od nás na ples, kde teda byli lidé, které absolutně, devadesát procent neznali, tak že bez problémů se zařadili, užili si to úplně bezvadně a protancovali boty, mám tušení, ***** zrovna protancovala boty dokonce. Takže tam je to velký posun v tom, že se nemusí obávat ničeho, že nikdo neublíží, nic se jí nestane, když se budou dodržovat nějaké bezpečné přecházení taky, i když ona je hodně samostatná, ale pořád se to taky připomíná.

A ona navštěvuje nějaké... ?

Ona chodí do Oveček jednou týdně, tam chodí pracovat a ještě nějak částečně tam pracuje, dokonce, jakože úklid, pracuje tam jako, dělá tam pro ně úklid té dílny. Takže ta má zatím i jako tady tohle, protože ona takhle nepotřebuje nějak trénovat jemnou motoriku. Ona je jinak fyzicky jako zdatná a fyzické postižení nemá, takže to je taková čiperná, ta opravdu by byla vhodná na zařazení do zaměstnání. Ta by byla úplně bez problémů. Ale bylo jí také třeba dodat trošku sebevědomí v tomto, jako ujistit ji a utvrdit ji v některých spojích, i když ona lítá po Vsetíně víceméně pěšky, ale kterým autobusem, jako kolikátkou, tak ty nácviky u ní proběhly.

A nácviky teda s vašima pracovnicema?

S pracovnicema z Elimu nácviky proběhly. Jeden klient co u nás je, tak ten pochází z rodinného prostředí a teď je teda u nás v chráněnce, ten normálně navštěvuje Nadějí, navštěvoval ji i když bydlel doma, tam normálně pracoval, velice šikovný na ruční práce, takže ten má velice dobré návyky pracovní. Ví, že ráno vstane a odchází. A ten chodil každý den, dokonce měl nějaké menší zdravotní problémy, tak měl pauzičku, ale ten chodil opravdu od pondělí do pátku každý den do té Naděje pracovat. Jako ráno odešel a vrátil se v podstatě odpoledne. Vůbec doma nebyl, byl jakoby normální člověk v zaměstnání. A potom máme jednu klientku, novou, další, a ta je hodně zrakově postižená a autistická, a ta teda chodí, dřív chodila do Naděje, vedle, teď jezdí do Naděje na Sychrov jednou týdně a tam trénuje jemnou motoriku, paměť a takové věci a jednou týdně jezdí do Elimu. Takže už to, že, ona teda nemůže jezdit sama, takže pro ni přijede pracovnice z Elimu, která jí udělá doprovod do té služby a jezdí jednou týdně do té kafárny a kvízárna, různé kvízy, různé paměťové, a toto se jí sraženě líbí. Takže jezdí do toho Elimu tady na ty aktivity, jako ještě aby nebyla doma pořád, takže má takovou změnu.

Potom je tam ještě jeden klient, který velice rád navštěvuje ten kostel, a to teda opravdu z devadesát procent pokrývá Elim, že to není v našich silách, a ten ještě navštěvuje Šikovné ovečky. To byl klient, který se nám posunul tady v té jemné motorice, bych řekla za tu dobu, jo, že byl velice nešikovný, nic neudržel v podstatě v ruce, všechno mu padalo. Takže tím tréninkem asi v té dílně ta hlína a tady toto, tak to ho posunulo, že se zapojuje do vaření, do úklidu, do různých prací v domácnosti a postupně se učí takovou tu sebeobsluhu, pořádnou hygienu kolem sebe, uložit si věci, poskládat, zapínání knoflíků, což dřív v podstatě u něj nebylo možné. Takže ten se nám taky posouvá.

Tak když byste závěrem zhodnotila teda třeba ty návazné služby, jenom tak jako obecně, jak ty klienty, jestli teda jsou přínosné, jestli jim pomáhají v tom životě, jestli jim ten život zkvalitňují...

No bez návazných služeb my bysme to nezvládali absolutně, to není v našich silách, ani ty výlety, ani ty různé práce, nácviky toho cestování a těch výletů, tyhle všechny věci prostě nejsou v silách pracovníků tady toto zvládat, takže bez návazných služeb si myslím, že ti klienti by nebyli posunuti tam, kam jsou dneska. Jakože to hodně, hodně bylo přínosem pro ně. Jsou akčnější, jsou šikovnější, jsou sebejistější, jsou otrkanější, nebojácnější. Opravdu musím říct, že je to posouvá a že jsme rádi, že je můžou navštěvovat, tady ty služby, že to je pro ně fajn. Že se zřadili, lidi je zdraví, oni jsou rádi, že je zdraví lidi, jo, že už tady mají známé a že mají ten společenský kontakt v nejbližším okolí.

Já Vám děkuji za rozhovor.

Ano, nemáte zač paní.

Služba Chráněné bydlení Vsetín, respondentka č. 3

Nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky výzkumu budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Souhlasím s nahráváním.

Tak, takže nejdříve se vás zeptám, v jaké službě pracujete a na jaké pozici?

Pracuju pro sociální služby Vsetín v chráněném bydlení Rokytnice jako pracovník v sociálních službách.

A chodí vaši klienti? Kolik tady máte klientů?

Tak celkem tady máme dvanáct klientů, osm pánů a čtyři vlastně ženy.

A kolik z nich navštěvuje návazné služby?

Tak návazné služby navštěvuje, teď budu chvíli přemýšlet, kdo nenavštěvuje návazné služby. Takže vlastně všichni navštěvují teda návazné služby.

A jaké teda, jaké návazné služby vaši klienti navštěvují?

Tak výhodou je, že hnedka tady vedle máme Nadějí, tam dochází klienti, pak do Šikovných oveček, dílny navštěvují a Elim. A když tak ještě přemyslím, tak dva klienti dojíždí do Diakonie do Valašského Meziříčí, kde vlastně dochází na rekvalifikační kurz.

Čemu se teda v těch návazných službách ty klienti věnují, nebo co tam dělají?

Tak to musíme popsat každou službu zvlášť, každá služba se věnuje něčemu jinému. Takže vedle nás jak je Naděje, tak tam se vlastně klienti věnujou různé práci a výhodou je, že ti, co nemůžou třeba moc chodit, daleko dojíždět, udělají pár kroků a věnujou se tomu, co je baví a berou to jako svoji práci, že dělají něco smysluplného. Hodně klientům to pomohlo taky v tom, že jsou takoví sebevědomější, navázali tam nové přátelství, s pracovníkama mají dobré vztahy. Potom když vezmeme dílny u Šikovných oveček, tak tam dochází klienti i ze Zašové, kde bydleli, tak tu návaznou službu znají a hodně zde dochází i noví klienti, co tu nejsou tak dlouho, a berou to spíš tak, že vlastně mají nějakou tu povinnost, že vůbec někde chodí. V Elimu se naučilo hodně klientů, co zde začalo poznávat tady toto město, poznávat okolí, aby mohli docházet do různých míst sami a v Diakonii ve Valašském Meziříčí, tak tam jezdí klienti rádi, že si vydělají své vlastní peníze.

Ještě jste zmiňovala Šikovné ovečky...

Tak dílny Šikovných oveček vlastně, to jsem tak trošku zmiňovala, ale možná špatně, tam vlastně se klienti věnují tomu, co je baví.

Takže když to vezmeme třeba konkrétně, tak jakým aktivitám se tam věnují, víte nebo?

Tak, buď se tam věnují tomu, že se učí poznávat Vsetín, aby mohli vlastně do různých míst docházet sami, někteří klienti vlastně, jelikož nemáme tolik prostoru a času s nima chodit do kostela či kdekoliv jinde, tam kde jsou zvyklí, tak jelikož Elimáci to poskytují zdarma, tak toho využíváme, že tady můžou docházet.

Takže vlastně doprovází.

Doprovází.

Jaký si myslíte, že mají ty aktivity konkrétní přínos, nebo i konkrétní aktivity přínos vlastně pro toho klienta, jaké by to bylo, kdyby ty aktivity nebyly, jo, jestli ten život by byl stejný, nebo prostě jakým způsobem rozvíjí je to, pomáhá jim to. Jestli vnímáte nějaký přínos prostě těch návazných služeb.

Každému klientovi to samozřejmě pomáhá jinak. Tyto služby jsou přínosné.

V čem?

V čem? Tak především v tom, že hodně ze zdejších klientů neví vlastně, jak si zorganizovat svůj den. Tady by vlastně chodili od ničeho k ničemu, a pořád by dělali stále stejné aktivity, a tak má vlastně mají značný smysl toho života.

Nějaké konkrétní aktivity, konkrétní přínos některé z těch služeb?

Tak já vnímám jako největší přínos službu v Naději a službu Elim. Elim je hodně o tom, že hodně s klientama chodí do různých míst, jezdí s nima na výlety, což my nemáme tolik pracovníků, abychom s nima takto jezdili. I když si třeba v Naději ty peníze nevydělá hodně klientů, tak to berou jako práci a věří, že časem si ty peníze vydělají.

Takže je připravují třeba na...

Takže připravují je postupně na zaměstnání, kam by mohli docházet.

V čem se ti klienti zlepšili, v čem se posunuli dopředu, klidně třeba konkrétní příklad.

Tak vezmu své klienty, mám na starosti vlastně tři klienty, že jsem její klíčák, tak když budu mluvit o jedné slečně, tak ta byla taková hodně vystrašená. Nikde nechtěla chodit, bála se cizích lidí. A ta služba jí dala to, že je sebevědomá, nebojí se, navázala spoustu přátelství, naučila se hodně nové práce, a když vezmu další klientku, tak ta kdyby nechodila na návazné služby, tak by hodně odpočívala, celý den by prospala nejraději, a dalo jí to to, že pak každý den musí do té služby docházet, protože ví, že má málo financí a ta služba jí za chvilku umožní i to, že bude moci chodit do práce a vydělat si vlastní peníze. A další můj klient je taky takový, že by celý den odpočíval a neví, co s volným časem. Jako my bychom si věděli, co vlastně s ním, ale nemáme tolik prostoru, když jeden pracovník je na šest klientů, tak je kolikrát nemožné se všem věnovat. Takže taky vlastně dochází každý den na návazné služby, kde vlastně pracuje.

Ještě třeba příklad nějakého klienta?

Tak ještě tady máme vlastně klientku, kterou jsme museli hodně motivovat, aby vůbec někde chodila kvůli nepříznivému zdravotnímu stavu, že začátku to odmítala, bála se, že se jí něco po cestě může něco stát, ale pak pochopila, že jí ten pracovník z návazné služby pro ni dojde, vyzvedne ji, doprovodí až na určité místo, takže když měla vedle sebe jistotu, někoho, tak už se nebála docházet do té služby. Došlo to tak daleko, že už doprovod do té služby toho pracovníka nepotřebuje a chodí, či jezdivá tam sama.

Takže když se zeptám, jaké je možné uplatnění dejme tomu nabytých znalostí a dovedností v praxi pro ty klienty, vy už jste to tady vlastně řekla, tak jestli třeba vás ještě něco napadne, co vlastně se naučí v té návazné službě, a pak vlastně dále to používají v životě.

Tak samozřejmě že to, co se naučí v těch návazných službách, tak používají. A hodně jich věří v to, že budou mít tu práci někde placenou. Spíše je problém najít někoho, aby je vlastně zaměstnal na tu dobu, co potřebují oni. Hodně zaměstnavatelů chtějí zaměstnávat buď na čtyři nebo osm hodin a více a naši klienti potřebují spíše zpočátku, aby pracovali ty dvě hodinky a pak se vlastně uvidí, jak to bude.

Takže když byste ještě, co byste ještě řekla k tomu, v čem se ti klienti rozvinuli, nebo v čem jim to pomohlo ty návazné služby?

Tak hodně klientů, jelikož bydleli na vesnici v Zašové, kde není tolik přechodů pro chodce a najednou se ocitli ve městě, byli z toho docela vylekaní, tak se naučili zvládat přechody pro chodce, což je úplně úžasné, protože tady je docela velký provoz do těch velkých jiných měst a báli se třeba chodit vůbec k tomu přechodu, a teďka nejenom že chodí za doprovodu buď nás pracovníků z chráněnka, nebo v doprovodu pracovnice z Elimu, ale kolik už jich chodí i samo, a úplně to zvládají v pohodě samostatně, bez nějakého strachu. Nejde jen o ty přechody, ale návazná služba nám pomohla i v tom, že klienti se naučili tady poznávat ty velké obchody, vlastně tady máme Albert, Hypernovu, Penny, a to před tím vůbec neznali. Takže se naučili nejenom chodit k těm obchodům, ale taky i po těch obchodech a dokážou si najít určitou potravinu, kterou si chtěou koupit, což ze začátku bylo docela těžké. Vešli s velkým košíkem a byli z toho úplně zdrcení, ztracení, vylekaní.

To s nima taky nacvičovaly návazné služby?

Návazné služby, protože v našich silách to není. Nemáme tolik prostoru. Hodně zdejších klientů má veřejného opatrovníka, který má vlastně sídlo na Městském úřadu, tak se díky pracovníkům z Elimu, a nejenom z Elimu, samozřejmě i nám, i když nemáme, opakuju, tolik prostoru, naučili vlastně docházet na ten Městský úřad a vyhledat svého opatrovníka, takže když něco potřeba zařídít, neříkám, že každý, ale hodně si jich dokáže sama za ním zajít a vyřídit si určité věci.

Dále jelikož si hodně klientů si nedokáže ostříhat nehty na nohách, tak byli rádi, že zde vlastně máme pedikúru za rozumnou cenu, která sídlí v městských lázních, a taky, někteří za doprovodu, a někteří i sami tam dochází, což je taky výborné. Co se týká těch návazných služeb, tak nejenom ten Elim, ale taky i SONS, kde dochází dva klienti z Chráněného bydlení, má výhodu v tom, že s nima ti pracovníci můžou cestovat i celý den. Jezdit na výlety i do vzdálenějších míst. Máme tady jednoho hodně věřícího klienta, bohužel, bohužel pro něj, bydlí v místech kde vlastně kostel je odtud docela daleko, což vlastně kdyby s nima..., měl jít pěšky sám, což je nemožné, tak to trvá třičtvrtě hodiny, takže rovněž využíváme pracovníka z návazných služeb na toto, aby s ním mohl docházet, jenom bysme ještě potřebovali o víkend, jelikož ty návazné služby nefungují o víkend, nějakého dobrovolníka, aby vlastně s ním docházel do kostela. Protože ta, když s nima jde o víkend ten pracovník, tak to zabere celé dopoledne, a je to docela problém, protože v druhé domácnosti pracovník jedné domácnosti musí dohlédnout na tu druhou domácnost.

Vlastně je tam i klientka, která trpí záchvatama, což je docela problém.

Dále vlastně máme i hodně společenské klienty, kteří rádi navštěvují kulturní akce, třeba různé plesy, výstavy, a taky, není to v našich silách, tak jsme rádi za ty návazné služby.

Takže tam je doprovází, jo?

Doprovází je, a pomáhají jim se začlenit, aby se vlastně nebáli těch nových lidí a taky jak se mají chovat vůbec na takové kulturní akci. Je tu i klient, který byl hodně velký samotář, vždycky když viděl cizí lidi, tak byl takový vystrašený, taky, pomohlo mu to v tom, že se nebojí i víc mluvit, více oslovuje ty cizí lidi, a má kamarády v těch návazných službách.

Dále když vezmu ještě dílny u Šikovných oveček, tak to se týká jedné mé klientky, tak opravdu jí hodně pomáhají připravovat na to zaměstnání. Jenom je tam jeden problém, že má zdravotní omezení, takže vždycky najít takové zaměstnání, aby s tím počítali, aby jí umožnili docházet na různé rehabilitace během práce, což ona potřebuje.

Tak závěrem, když bych se vás zeptala, jak ten přínos návazných služeb vnímáte tak jako obecně pro tu službu toho chráněného bydlení a ty klienty?

Ze začátku jsem z toho byla taková velmi taková skeptická, moc jsem tomu nevěřila, protože jsem hodně klientů znala z té Zašové, kde většina bydlela, ale postupem času musím říct, že jim to moc pomohlo. Každému. Každému individuálně, každému jinak, ale pomohlo.

Takže já vám děkuji za rozhovor.

Služba Sociální rehabilitace Elim Vsetín, respondentka č. 1

Tak nejprve bych Vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude sloužit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano, souhlasím.

Tak nejdříve bych se Vás chtěla zeptat, kde teda pracujete a na jaké pozici?

V sociální rehabilitaci a na pozici sociálního pracovníka.

A ta služba se jmenuje?

Sociální rehabilitace Elim.

Tak kolik klientů z Chráněného bydlení k vám dochází?

Deset.

A jak dlouho k vám dochází?

To takhle z hlavy asi nedokážu vyčíslit na léta a měsíce, ale docházeli k nám uživatelé ještě před tím, než se vlastně dělala transformace, dojížděli už z ústavu ze Zašové, postupně se učili poznávat Vsetín a od té doby, co se sem nastěhovali, tak se četnost těch návštěv u nás v Sociální rehabilitaci zvýšila.

Takže deset klientů, čemu se tady věnují?

To je taky individuální, když se vlastně přestěhovali, nebo když probíhala ta transformace, tak téměř všechny, ne-li úplně všechny jsme učili vůbec orientovat se na Vsetíně, jezdit autobusem, vyznat se tady třeba v jízdním řádu, vyznat se, kde co najde, trefit na nějaké konkrétní místo. Teď spousta uživatelů chodí sem za účelem jakoby v uvozovkách jít pryč z toho domu, z toho stejného prostředí, jakoby dostat se mezi lidi, mezi cizí lidi, nové lidi, poznávat nové lidi, získat třeba nové kamarády, jo, ono to potom i vyplývá z těch individuálních plánů, že vlastně ten cíl, zapojení do společnosti ten klient pojmenuje „chci kamaráda“.

Takže primárně je cílem v podstatě to začleňování?

Začleňování. Teď začleňování, protože vesměs všichni už se osamostatnili v té orientaci a dokáží se sami pohybovat po Vsetíně, dokáží sami jezdit autobusem, když chtějí někam jít, tak trefit na to místo. Snad až na dvě výjimky, jedna výjimka je ten klient, kde došlo k tomu úrazu, kdy vlastně on během té doby léčení přišel o většinu svých kompetencí, třeba přecházet cestu bezpečně a tak. Možná tam z toho plyne i nějaký strach. A jinak už skoro všichni, a teď největší podíl těch klientů sem chodí za účelem začleňování do společnosti.

Takže ty aktivity konkrétně jaké máte? Které nabízíte třeba?

Skupinové aktivity myslíte?

I skupinové, i individuální, tak jak to vidíte.

Skupinové aktivity probíhají každý den, dopoledne i odpoledne, teď momentálně jsou sice trošku omezeny, ale to je jenom kvůli naší nemocnosti, jinak probíhají každý den. Ráno vlastně od osmi do desíti a odpoledne od jedné do tří a jsou to nejrůznější aktivity, ať už je to nějaké vyrábění, třeba pletení košíků, nebo vyrábění z jiných různých materiálů, prostě taková pracovní terapie. Nebo máme cvičení paměti, klub, kde hrajeme hry, kafárnu, tam hodně chodí klienti od vás z Chráněného bydlení, kde vlastně oni si tak jakože uvaří kafe a baví se o tom, co v poslední době prožili a je to zase pro ně příležitost dostat se mezi lidi, kteří nejsou z toho Chráněného bydlení, Takže si popovídají o různých věcech. Často se tam řeší třeba aktuální dění tady na Vsetíně, a tak podobně. Do toho máme ještě třeba šití, nebo muzikoterapii, to je taky oblíbená aktivita, kde teď chodí zpívat. Takže každý jak chce, co ho baví, co ho táhne, tak si vybere a vlastně ta spolupráce probíhá tak, že klient si řekne, co by chtěl, pak se sestavuje individuální plán, domlouváme se, na které aktivity by chodil podle jeho i našich možností.

Chodí k vám klienti jenom z Chráněného bydlení, nebo i jiní?

Ne, chodí i jiní, máme zhruba celkem, řekla bych, kolem třiceti klientů a deset z nich je z Chráněného bydlení.

A cítíte rozdíl mezi klienty, kteří jsou, teda kteří bydlí v sociální službě, pobytové a mezi klientama, kteří docházejí z rodin?

Jo, určitě veliký, bylo to znát hlavně na začátku, teď už si myslím, že se ten rozdíl trošku smazal, že uživatelé z Chráněného bydlení bydlí delší dobu ne v ústavu, ale v tomto typu zařízení. Sice je to taky sociální zařízení, ale není to ten ústav. Rozdíl byl, nebo my jsme si to tak pojmenovali, že máme klienty, kteří jsou mentálně postižení, nebo mají nějaké psychiatrické diagnózy, ale ti, vlastně vaši klienti trpí i ústavním postižením. Jo, že tam hodně bylo znát to, jak jsou jiní oproti těm klientům z rodin.

A v čem?

Konkrétně si třeba pamatuju na takový příklad ohledně jídla, že vlastně ten klient z ústavu si vůbec nedokázal představit, jak jídlo putuje na jeho stůl, na jeho talíř. Takže on vlastně každý den dostal porci, dostal třeba krajíc chleba s něčím a je možné, že nikdy neviděl, jakože bochník chleba.

Takže i s tím jste třeba pracovali a učili jste je něco takto?

Jo, určitě.

Třeba i kolem toho jídla?

Kolem toho jídla to byla jedna z prvních činností, kdy jsme měli vytipované činnosti, měli jsme to domluvené i jakoby se Zašovou, měli jsme na to zpracované metodické postupy, abysme nepostupovali každý jinak, ale měli sme stejné a jeden z nich byl příprava nějaké základní svačiny. Takže třeba chleba namazat něčím, plus rozkrojit rajče, jabko. Takže i na tomto.

A to už dneska v podstatě umí.

Jo, to už umí, takže ty cíle jsou zase jiné, než na začátku.

Takže já bych na to navázala: Co teda je cílem těch aktivit, kterým se věnují ti klienti?

Tak určitě je to začlenění do té společnosti. To je na prvním místě. Pak u některých klientů bych viděla, že to, že sem chodí, tak nutně je to asi nemusí nikam posunovat, ale aspoň je to aktivizuje do té míry, že to udržuje jejich současné schopnosti a dovednosti. Že, když by ten klient nikam nešel a celý den seděl jenom na pokoji, tak může to vést ke ztrátě nějakých schopností a dovedností, kdežto když ***** aspoň jednou týdně přijde, nebo přijede, nebo musí, jak to říct, musí něco udělat, tak je to takové to, ta aktivizace.

Takže třeba nějaké konkrétní aktivity a konkrétní přínos, třeba plnění košíků?

Konkrétní přínos mám tady třeba z klienta, který měl šilený problém přijít včas. Nechodil nikde včas, na žádnou aktivitu nepřišel včas, ještě navíc je to kuřák, takže chodil na přestávky, přestávky nedodržel, pořád jsme to řešili dokolečka. Potom, po nějaké době jsme se teda domluvili, nakreslili jsme si hodiny, dohodli jsme se, když přijde později, že to bude nadpracovávat. A postupem času, jako ono o nebylo za měsíc, za dva, možná to trvalo půl roku, možná to trvalo rok, ale dnes ten klient přijde přesně v osm, nebo už čeká, když třeba přijde těsně před osmou. Když jde na přestávku, přesně dodrží deset minut a v tom čase se daleko líp orientuje, než předtím, než prostě na začátku. To, že se takhle, že tento cíl splnil, vidím přínos hlavně v tom, že teď se chystá do práce. A kdyby tadytu kompetenci neměl, někde přijít včas, nebo dodržel přestávku, nebo vůbec orientovat se v čase, tak těžko do té práce může chodit.

A to je klient z chráněnka?

Jo jo jo, já mluvím jenom o klientech z Chráněného bydlení.

To jste říkala, v čem se pořád zlepšuje jeden klient; ještě třeba nějaký jiný příklad, jiný klient?

Konkrétně, jak jsem říkala, všichni se zlepšili v té orientaci, když někde chtějí jít, tak si dojdou, hodně klientů začalo chodit do knihovny, kdy si sami vyřídili průkazky a chodí si tam do knihovny, dřív vlastně jsme je doprovázeli, chodili na naši průkazku, teď už se v tom tak jakože osamostatňovali, osamostatnili. Další, co se nám podařilo bylo osamostatnit klienty v dojíždění za prací, nebo za prací... Oni zatím chodí do kurzu, ale ten kurz probíhá ve Valsšském Meziříčí, taky ze začátku jsme je doprovázeli do Valašského Meziříčí, dnes už jezdí sami. Klienti, kteří nám sem chodili třeba na kurz šití, nebo i na individuální schůzky, kde probíhal nácvik šití, si dneska poradí s drobnými ručníma pracema, třeba, že si zašijou doma ponožky, což si myslím, že může být taky pozitivní a i to, že něco dokážu, zvládnou sám a nepotřebuju pomoc, tak je to je dobré. Co se týká nácviku vůbec samostatného bydlení, to se podařilo u všech. Že dneska jsou, možná do omezené míry, ale v podstatě všichni, do nějaké míry jsou schopni se sami o sebe postarat, sami se rozhodnout co budou jíst na snídani, na večeře. Vůbec ta sebeobsluha, nebo kolem domácnosti už probíhaly nácviky úklidu, nácviky vytírání, vysávání, utírání prachu, nácviky v kuchyni, umývání nádobí. Víím, že jsme hodně bojovali s tím, jak dávkovat jar. To jsou takové banální věci, že...

To je pravda, no, že člověka to ani nenapadne, že se to musí učit...

Nenapadne ho to a vyřešili jsme to pumpičkou, že v metodickém postupu bylo, že jednou zmáčkne pumpičku a má, protože...

A to už jsou vlastně činnosti, které oni dneska dělají samostatně?

Ano, myslím si, že jo. Už je dělají samostatně. Třeba u těch neústavních klientů, kdy klient bydlí sám v bytě, tak máme zase problém, že, my máme vlastně cvičnou kuchyňku, a on, když si tady něco uvaří, tak on to zvládne. Třeba jednou, dvakrát, ale pak už to umí. A on to tady uvaří bez problémů. Ale v momentě, kdy přijde domů, tak on má jiný knoflík na troubě a nemá zrovna takovou zelenou obracečku, jak máme my tady v sociální rehabilitaci. Tak on to vyhodnotí, že to jídlo nemůže udělat doma.

Aha...

Jo, a my jsme vlastně z tohoto vycházeli i při spolupráci s vámi a potom, když klienti se přestěhovali, tak my jsme tady toto úplně přestali dělat a ty nácviky už potom probíhaly přímo v Chráněném bydlení.

Ale v podstatě měli alespoň ten základ.

Měli základ.

Tak to jsme se dostali k tomu, jak oni uplatňují ty dovednosti v praxi...

Určitě se zlepšili v komunikační dovednosti, ze začátku byli taková bázliví, že se třeba ani moc... Působili tak i třeba když chodili po městě, tak hodně lidí si všimlo, že jsou jiní. Dneska si myslím, že naprosto zapadli, dokonce se dávají do řeči třeba tam s někým, s kým jezdí furt v autobuse a už se znají od vidění.

No, ještě bych se zaptala, pořádáte třeba i nějaké společenské akce pro ty klienty? Nebo je to víceméně jenom o těch aktivitách, které jsou tady jako nějaké ty košíky?

Ne, pořádáme i další akce, a to v přirozeném prostředí. Protože tady toto je jaksi takové chráněné prostředí, že ten člověk sem přijde, ale pořád se tady potká jenom s ostatními klientama. Takže občas vyrážíme i do ulic, do takového normálního, běžného prostředí, chodíme například do restaurace, chodíme na bowling, byli jsme na minigolfu, kde vlastně ten uživatel přijde do kontaktu i s normálním, klasickým prostředím, nejenom tady s tím sociálním, chráněným.

Takže, když bych to závěrem jako... Jak byste to závěrem zhodnoila celkově, jako ten přínos té služby tak nějak obecně pro ty klienty, jo, když řeknu konkrétně, z těch pobytových služeb, co jim to v podstatě dává?

Jakoby naši návaznou službu? Jo, tak mě hrozně na té práci baví, a i proto to tak dlouho dělám, vidím, že to má smysl. Prostě mám zpětnou vazbu, vidím, jak se ti klienti posouvají, oni mají neuvěřitelný potenciál. Možná je to tím, že byli v ústavu. A byli brždění. Co si budem povídat, prostě byli brždění. Ten klient, který vyrůstal v domácnosti, třeba s rodičma, tak přišel o rodiče, prostě ocitl se v sociální rehabilitaci, má úplně jiné kompetence. A tady u těch klientů toho ústavu, oni mají strašně velký potenciál a věci se učí. A dokážou se to naučit. Vidíme spoustu splněných cílů, spoustu věcí, co se povede, už to, že, já teď nevím, kolik přesně uživatelů bude chodit do práce, to je naprosto úžasná věc.

Je třeba jako nějaký příklad splněných cílů? Konkrétně, úplně konkrétně, jako třeba na některé klienty? Vzpomenete si?

Konkrétně... Tak ještě jednou bych zmínila ty doprovody a nácvik orientace po městě a bezpečného pohybu ve venkovním prostředí...

To už je v podstatě jako splněné a už to ti klienti umí bez toho, aniž by se to...

Kromě dvou, nebo vlastně tří teď. Protože jedna uživatelka přišla nově a není ze Zašové, tak ta už se osamostatnila v cestě pěšky z města do Rokytnice, zvládně jezdit „čtverkou“, jakože autobus, ale ještě se učí cestovat autobusem na sídlišti. Jo, a vlastně jeden klient, ten zatím nezvládl, ten se neosamostatnil, i když trefí všude sám, jako to ne že ne, to on trefí, ale tam je problém právě nácvik, nebo cvičíme tu bezpečnost. Jakože má problém s přecházením cesty. A pak jeden klient, právě po tom úraze, už byl samostatný, stalo se neštěstí, prostě srazilo ho auto, byl dlouhou dobu v nemocnici, takže teď se to znovu učí. Získává tu kompetenci k přecházení. Jo, ale někteří klienti jsou moc šikovní, přechází úplně přirozeně, jiní klienti čekají, až jim auta zastaví, jsou schopní čekat když nic nejede, čekat až něco pojede a zastaví jim to, ale tu cestu prostě přejdou bezpečně a neohroží se žádným způsobem.

Takže to je tady toto... Jo, s jedním klientem jsme trénovali na pěveckou soutěž v rámci muzikoterapie i v rámci individuálních schůzek jsme se připravovali, zpívali jsme, nevím... Uspěl v té soutěži, nevím už, jak byl úspěšný, ale bylo to vloni i předloni. Takže to je taky takové, že mu to může zvýšit sebevědomí. Vůbec, že může účinkovat v nějaké tady té soutěži.

Tak jo, tak já Vám děkuji za rozhovor.

Služba Sociální rehabilitace Elim Vsetín, respondentka č. 2

Tak nejprve bych Vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano

Tak nejdřív se Vás zeptám, kde pracujete a na jaké pozici?

Pracuji v Sociální rehabilitaci Elim Vsetín na pozici asistenta sociálního pracovníka.

Kolik klientů z Chráněného bydlení k vám dochází?

Asi devět? Nevím přesně.

A jak dlouho k vám dochází?

Klienti k nám dochází od začátku transformace, naše služba se účastnila nácviku ještě v rámci DOZP v Zašové. Takže úplně od začátku.

Všichni?

Všichni ne, jenom klienti, kteří šli přímo ze Zašové. Potom, v průběhu let, přibyli klienti, kteří se přistěhovali z jiných zařízení.

Ale tak víceméně chodí dlouhodobě?

Jojo.

Jakým aktivitám se teď věnují? Co jim nabízíte?

Někteří klienti, nebo většina se účastní individuálních schůzek i skupinových schůzek, na individuálních schůzkách jsme je učili orientovat se na Vsetíně, pohybovat se vůbec, bezpečně přecházet silnici, nakupovat, orientovat se v penězích, takové ty běžné činnosti a na těch skupinových schůzkách se učí pracovní činnost, pracovním návykům, zapojit se do společnosti, prostě komunikovat s ostatními, to, co budou potřebovat.

Takže, když byste řekla nějaké konkrétní aktivity, konkrétně k čemu směřují?

Jo tak, někteří, prostě je to individuální. Některí klienti stále teda nacvičují bezpečně přecházení, pohyb ve městě, orientaci, aby se naučili prostě jít sami k lékaři, k opatrovníkovi, do obchodu. Trénujeme nakupování, vaření, pracovní činnosti, někdo se učí třeba zašít si ponožky, nebo udržovat zručnost, učit se vůbec jako pracovat, vydržet u té činnosti. Doprovázíme do kostela klienta jednoho, který by vlastně sám se tam nedostal a Chráněné bydlení nemá čas úplně ho pravidelně třeba doprovázet.

Takže, jaký je konkrétní přínos aktivit třeba pro konkrétní klienty? Zkuste, tak jako, když si představíte některého klienta třeba...

Jo, tak většina se naučili sami pohybovat po městě, jezdit autobusem, dostat se tam, kam chtěou, naučili jsme je chodit do knihovny třeba, do hudebního oddělení, kde si sami dojedou, půjčí si cedéčko, které si doma poslechnou, nebo tam si poslechnou, vlastně i do knihovny jsme s nima chodili. Jojo, i do těch různých návazných služeb, jsme učili třeba do Šikovných oveček, doprovázeli jsme je tam, učili jsme je cestu, sami si nakoupit prostě...

A třeba tam už chodí sami, do těch Oveček?

Jojo většina klientů tam chodí sami v rámci..., k nám vlastně chodí sami, pohybují se sami takhle v rámci Vsetína, učíme je jezdit do Valašského Meziříčí, některé jsme už i naučili, do zaměstnání...

Tak dál, ještě zkuste nějaké další, určitě jich máte víc...

Jo, pak jednoho klienta jsme doprovázeli, nebo učili jsme ho cestu do práce, taky už se naučil, samostatně se třeba účastní klubu, kafárny, na klubu se učí vyplnit si nějak volný čas. Takže hrajeme různé hry, a učí se být s ostatními, nebo zapojit se do společnosti a tady si našli i známé, nebo kamarády a společně třeba chodí na bowling, do cukrárny...

To si chodí sami, nebo to pro ně taky pořádáte?

Původně jsme to pořádali, jakože naučili se ti uživatelé naši chodit a v tuhle chvíli to už pořádá jeden z našich uživatelů. My jenom doprovázíme ty klienty, kteří by tam sami netrefili, tak je doprovázíme. Ale jinak už si to jakoby pořádají sami, už jenom tahle činnost...

Ještě nějaké aktivity?

No, chodí třeba na šití, kde se učí šít a zase získávají pracovní návyky, trpělivost a vůbec to, aby vydrželi třeba tu hodinu se té činnosti věnovat. V pátek máme pracovní terapii, kde se pokaždé vyrábí nějaký jiný výrobek a zase ten cíl je stejný – zapojení do společnosti, získání nebo udržení pracovních návyků, zručnosti...

Třeba to udržení pracovních návyků, nebo získání znamená co teda?

No, je to vůbec to, aby se uživatel naučil chodit na určitý daný čas, aby vydržel u té činnosti, prostě ví, že třeba hodinu se musí té činnosti věnovat, že nemůže prostě za pět minut odejít.

Takže, když se zeptám, jaké je uplatnění těch nabytých znalostí, nebo těch kompetencí v podstatě v praxi?

Tak je to v takovém tom každodenním životě, je to vlastně, že si můžou jít sami, kam chtějí, že jsou schopni si nakoupit, našli si nějaké přátele tady, s kterými vlastně sami se můžou vydat někam, aniž by byli závislí na té službě, to, že získali někteří práci, do které chodí.

Takže vlastně máte klienta, který prošel sociální rehabilitací a dneska pracuje?

Ano... No, tak v úterý mají uživatelé možnost chodit na pletení košíků, nebo probíhá jakoby dvojí to pletení, je to buď z papírových ruliček, novinových, anebo z pedigu, se učili stříhat ty noviny, smotat ruličky, uplést košíčky, natírat je, lakovat. Zrovna tak z toho pedigu. Dále můžou chodit na arteterapii, kde vlastně pomocí umění, nebo výtvarného umění, kreslení, malování, se učí jakoby vyjádřit emoce, nějak si zhodnotit život, nebo uspořádat si to, vyjádřit. A setkávají se tam s lidmi, kteří jsou vlastně na stejné vlně, mají třeba stejné problémy, proberou si je takhle, ale probíhají cvičení paměti, buď individuálně, nebo ve skupině, kde zase procvičují se kognitivní funkce, paměť...

A jak to děláte?

Máme buď různé hry třeba, tady na ty činnosti, nebo si pracovník nachystá různé úkoly, hrajeme třeba kimonovou hru, nějaké předměty, kartičky, cokoliv si mají zapamatovat a trénujeme i dlouhodobou paměť, třeba opakujeme, já nevím, názvy měsíců, jaké je datum, kdy se narodil uživatel a tak. Na individuálních schůzkách jsme uživatele učili třeba podepsat se, což je pro ně velmi důležité, učili se napsat adresu, zapamatovat a takové ty běžné ty, jako kdy jsem se narodil, kde vůbec bydlím, a tak...

Máte klienty jenom z Chráněného bydlení, nebo obecně, jenom z pobytových služeb, nebo třeba i klienty, kteří bydlí v domácnostech, a třeba vnímáte, pokud máte i jiné, nějaké rozdíly mezi těma klientama?

My máme klienty z různých, ze všech možných tady těch oblastí, máme ze sociálních služeb, ale máme i z rodiny, a to jsou klienti, kteří třeba mají rodinu, ale jsou klienti, kteří jsou prostě už bez nikoho, nebo nikoho nemají.

Ty rozdíly... Pokud je funkční ta rodina, tak tam ti klienti jsou takoví, jakoby bych řekla, socializovaní, nebo schopnější, protože ta rodina je vlastně jakoby zajistí, ale ve chvíli, kdy nemají nějaké to zázemí, nebo ta rodina je taková víceméně nefunkční, tak tam nevidím nějaké velké rozdíly.

Takže ti ústavní klienti, vím že jsem se bavila i s kolegyní, jsou, třeba co se týče těch sociálních dovedností horší...

Nebo je třeba něco, co ti ústavní klienti prostě nezvládají právě proto, že třeba bydlí v té sociální službě, nebo bydleli v ústavu?

No, když jsme chodili za nima ještě do toho, do DOZP Zašová, tak někteří klienti nebyli třeba schopní chodit po ulici. Oni prostě to naznali, jo, mně přišlo, že asi mockrát venku nebyli, tak jsme je vyložení učili, jako že jdeme po ulici, jdeme po jedné straně, přecházíme, tohle oni jakoby neuměli a v podstatě chodili si po cestě z jedné strany na druhou, mnohdy já jsem měla pocit, že mě vytlačí do příkopu, nebo mě třeba i vytlačili v rámci toho pohybu, neznali, třeba neorientovali se v obchodě, neuměli komunikovat s prodáváčkama. Všecko to pro ně byl takový velký zážitek, jako jízda autobusem, takové běžné ty činnosti. V tuhle chvíli, když jsou už jakoby dva roky v podstatě v Chráněném bydlení, tak si myslím, že už to není tak viditelné.

... že se zlepšili.

Takže, když vezmete třeba konkrétní činnosti, jak je uplatňují ti klienti v praxi, máte vyzpozorované, že třeba je fakt jako uplatňují, krom toho, co jsme říkali, třeba těch, toho pohybu v tom městě, jo, taky nějaké nácviky tady dělají. Co z toho jako vidíte, že je posunulo dopředu? Že pomohlo, že umí, dřív neuměli?

No, tak jsk jsme se bavili. Nakupování, nebo vím, že si dojdou k nám sami, dojdou si do těch služeb, dojdou si do knihovny, a hodně si myslím, že je na nich vidět takové to zlepšení v těch sociálních dovednostech. To hodně se probírá, nebo oni trénují na kafárně, kde si povídají, svěřují, co je třeba trápí a tak. To ze začátku byla taková divočina, kde oni v podstatě mluvili jeden přes druhého, skákali si do řeči, že prostě jeden mluvil a ostatní do toho vykřikovali, nějaké jako nesouvislé věty, tak teďka je tam taky velký posun. Oni se poslouchají, jsou schopní komunikovat, zeptat se toho druhého. V podstatě třeba i když k nám přijdou, tak jako pozdraví, poděkují, prostě jsou schopní normálně komunikovat. Jo, což dřív nebylo. Oni třeba fakt neuměli pozdravit, nebo prostě na nás halekali, „ahoj“ někteří říkají doteď, ale jsou adekvátně schopní pozdravit, komunikovat a bavit se s ostatními.

Dobře. Tak když bysme vzali obecně, třeba když byste chtěla zhodnotit jak sociální rehabilitace vaše pomáhá, posunuje dopředu, k čemu slouží?

Tak, v podstatě, pomáháme tomu člověku v jakékoliv oblasti, v které potřebuje se něco naučit nebo posunout, učili jsme třeba, nebo učíme hledat práci, připravit se na pohovor, napsat životopis. Spoustě uživatelů se nám povedlo pomoci jim najít práci. Dále je to takové to zapojení do společnosti, kdy spousta uživatelů se chodí z toho důvodu, že vlastně nikoho nemají a bojí se jít, nebo neumí jít někam do běžné služby, prostě do běžných činností, tak tady najdou v podstatě lidi sobě blízké, rovné, najdou tu přátele, naučí se s nima komunikovat a poté třeba pracujeme na tom, aby se opravdu jakoby naučili využít i ty služby mimo sociální služby. Že se třeba naučí chodit

do cukrárny, nebo do té knihovny, hrát bowling, tenis chodili hrát třeba.

Jak nyslíte, že by třeba fungovala, jací by byli ti klienti z toho Chráněného bydlení, kdyby vlastně ty návazné služby nebyly? Jo, třeba obecně, protože je jich víc teda na Vsetíně.

No, myslím si, že by neměli tak pestrou tu nabídku toho se dostat ven, protože v podstatě ten počet těch pracovníků je tam omezený a té práce tam mají docela hodně, určitě by se nedostali třeba do kostela, nebo do všech tady těch služeb sami, museli by být prostě doprovázeni a ještě by si to museli hradit. Jako určitě by neměli tak pestrou tu nabídku, neznali by toho tolik, nebo by nebyli tak soběstační. Že by neměli ten individuální přístup.

Dobře. Tak já Vám asi poděkuju za rozhovor...

Služba Sociálně terapeutická dílna Naděje Vsetín, respondentka č. 1

Dobrý den, nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano.

Nejdříve bych se vás ráda zeptala, na jaké pozici v této organizaci pracujete.

Pracovník v sociálních službách, jsem pracovník v sociálních službách na této pozici pracuji od začátku terapeutické dílny, kdy vznikla v září 2016? Šestnáct, sedmnáct. Před tím jsem pracovala v téže organizaci na stejné pozici, ale byl to denní stacionář. Proběhla transformace na sociálně terapeutickou dílnu, protože jsme zjistili, že spoustu klientů, spoustu klientům už denní stacionář je malý, že to pro ně není přínosné v rámci pracovního zařazení.

Kolik klientů z chráněného bydlení, tady na Vsetíně co je, k vám dochází?

Tady z Chráněného bydlení k nám dochází v tuhle chvíli tři klienti, jsou to dvě ženy, teda jedna žena, dva muži, jeden z nich dochází už druhým rokem, a žena a druhý muž dochází zhruba cca. necelý jeden rok. Máme v pravidlech dílny, že musí chodit minimálně dvakrát týdně, takže tito klienti dochází po dvou dnech v týdnu všichni, každý z nich chodí dvakrát týdně, v jiné dny.

Jakým aktivitám se zde klienti věnují?

V dílně máme tři programy, které se během roku obměňují, základem je Hospodář, výtvarník a řemeslník. S tím, že do Hospodáře patří nácvik úklidu, nácvik práce v kuchyni, a také zahradník a práce se zvířaty, takže vlastně v tom Hospodáři jsou zahrnuté další čtyři okruhy, kterým se věnujeme. Do konce loňského roku jsme pracovali způsobem tím, že jsme se zaměřovali na to, co klient v podstatě tak nějak zvládá, vyžaduje a bylo takovým jakýmsi pravidlem, že všichni si vyzkoušeli všechny činnosti. Od nového roku máme nový systém, který se nám zatím velice osvědčuje, trvá to teďka tři měsíce, a je to o tom, že máme všechny fotky klientů, máme činnosti, máme obrázky, každé, v každé dílně je takový druh nástěnky, ve které si vlastně každý den přilepujeme činnosti, které klienty, co ví přesně, ví přesně, co mají dělat. Další věc, kterou považuju za velice dobrou pro klienty, že většinou všech vzdělávacích aktivit tvoří tvorbu manuálů, které teďka celkem ve velkém děláme, děláme přímo s klienty. Takže nejdříve si řekneme, jaký manuál budeme tvořit, ukážeme si činnost, potom děláme fotky, pak si s nimi se všemi sedneme a postupně jednotlivými kroky vyrábíme manuály.

A to jsou jaké manuály?

Jsou to manuály na všechny činnosti, které tady máme. Takže pokud je klient třeba ve výtvarné dílně, tak si vyrábí s pracovníkem manuál například na pletení košíků nebo na tisk, tisk linorytu, na látku, popřípadě šití, stříhání, pokud jde o úklid, tak je to manuál na úklid WC, čištění zrcadel, v kuchyni zase na omývání nádobí, vynášení košů, třídění košů, v řemeslné dílně broušení nábytku, čalounění, úklid dílny je důležitý, všech dílen a tak dál. Ale to je všechno v procesu, takže na všechny na manuálech zatím pracujeme, klienti se na nich z velké části podílejí. Takže jsou zataženi do celého procesu.

Takže vlastně kromě samotné té aktivity se podílejí i na jakým způsobem je ta aktivita...

Tak, tak, aby to pro ně bylo taky, aby to dokázali taky udělat i podle těch obrázků. Protože někdy, kdybychom je vyráběli sami, tak vlastně by nemuseli rozumět. Takže to s nimi konzultujeme, tak, jak se jim to vlastně hodí.

Dokážete ohodnotit, jaká aktivita je nejpřínosnější?

Pro koho, pro ty tři klienty? Tak nějak obecně.

Tohle asi nedá vůbec říct, důležité je asi to, že ti klienti mají zodpovědnost do té dílny přijít, mají zodpovědnost si zapsat, kdy přišli, kdy odešli, mají v podstatě nějaký program a plán a v případě, že přijít nemůžou, tak se musí omluvit, máme nastaven systém dovolenek, takže máme klasické dovolenky, jaké si vypisují normálně v běžném zaměstnání a v případě, že nezaměstnaní byli, což je vlastně tím primárním dalším cílem, není to primární cíl, tak ta terapeutická dílna ze zákona pro lidi, kteří nejsou trvale umístitelní na trhu práce, ale my se snažíme z nich udělat ty umístitelné v co největší míře. Takže mají prostě formuláře na dovolenky, pokud jdou k lékaři, tak mají propustky, a pokud nepřijdou a jsou nemocní, tak si musí zavolat a pracujeme na tom, aby nevolali za ně ani opatrovníci, ani rodiče, aby si zavolali sami, protože to je jejich zodpovědnost. Takže a další, to je jedna z důležitých věcí, činnost, která činnost, všechny činnosti jsou důležité, mají možnost se tady naučit spoustu různých typů činností a je pro nás důležitá práce s chybou. Víme, že to nejde hned, že každý klient má jinou, jinou schopnost se adaptovat, jinou schopnost se do toho procesu zapojit, ale co je důležité, nebudu mluvit teď o konkrétních činnostech, ale aby tu činnost si dokázal ten klient i zařadit do nějakého významu, že je důležitá, že není udělaná jen tak, aby se zabavil, a

aby byla dělána od začátku do konce. Takže s přípravou, s tím, že ten klient ví, co dělá, proč to dělá, dokáže si to pak po sobě sklídit, a vlastně ta náplň jakoby procvičování motorických vlastností, dovedností, procvičování toho systému, aby ta práce měla začátek, trvání a konec a další důležitou věcí si myslím, že je, začleňování se do společnosti, že ti klienti se můžou tady potkat s ostatními kolegy a nějakým způsobem se socializovat. Což zejména pro ty naše klienty, na které se ptáte, z Chráněného bydlení, jsou určitě důležité, aby nebyli jen s tou svojí komunitou, protože my více méně máme tři klienty z Chráněného bydlení, ne všichni jsou z vlastních rodin. Vlastně ta možnost socializace, je malinko jiná než...

Je rozdíl mezi klienty z pobytových služeb, než z toho chráněného bydlení a z rodin?

Nemůžu to hodnotit jako globálně, ale určitě klienti z rodin jsou lépe připraveni v nějaké výbavě, jako že znají, mají lepší slovní zásobu, nejsou asi úplně tak z instituce zvyklí, že za ně spousta lidí něco dělalo, i když teda to je asi velký problém u lidí z postižením i v rodinách, že rodiče často své děti přepečovávají a nedovolí jim zodpovědnost k tomu, aby dělali prostě domácí práce v takové míře, jako my to po nich chceme, a jsou velice překvapení, že oni potom chodí domů a chtějí doma vysávat a uklízet a další takové věci. Takže tady ten rozdíl, to je těžko říct na těch třech klientech, které tady máme.

A u těch konkrétních tří, vnímáte nějaký rozdíl mezi nima a těmi ostatními, třeba co týče třeba adaptace nebo toho, jak pracují, nebo toho, jak se chovají v té sociální skupině?

Řekla bych, že problém je malinko v komunikaci. Přijdou mi, že z chráněnka se neumí vyjádřit sami za sebe. Že spoustu informací z nich musíme nějakým způsobem dolovat, nedokážu jako projeviti svůj vlastní názor tak, jak klienti, kteří jsou z rodin. To je asi ten takový, co mě teď napadá, jakoby největší, nejvýraznější rozdíl.

Jaké si myslíte, že potom teda uplatnění těch dovedností, znalostí, které tady získají v praxi?

Tak to, že jsou, si zvyknou chodit. Já to řeknu takhle, naším cílem je, aby v naší dílně do budoucna, v nějakém časovém horizontu, jsme měli klienty, kteří chodí každý den, aby byli zaměstnatelní na tom trhu práce, pokud to teda nějakým způsobem půjde. Že by to byla nějaká podmínka. Není to jako legislativně zatím ukotvené, nevím jestli to je ideální tam dávat, ale tak to je asi jedno, protože vlastně když ten klient přijde na dvě hodiny dvakrát týdně, tak tam možnost toho, aby se něco naučili, je velice omezená. Když ten klient nám tady chodí každý den, nebo čtyřikrát týdně, přijde v osm hodin a odchází o půl druhé, a zažije si tady oběd, zažije si tady oběd, protože si klienti sami chystají obědy, dokonce jsme tady zavedli, ten kdo má program Kuchyň, tak všechno chystá pro ostatní, takže se naučí porcovat, rozmyslet si kolik toho má vyjít, co je to za jídlo, naučí se číst pořádně číst jídelní lístek nejen pro to, o to má na oběd, ale proto, co bude chystat. Počítání talířů, kolik těch jídel má, takovou zodpovědnost, aby to nachystal správně, a ještě to třeba zkontrolovat, že to jídlo přijde opravdu tomu člověku, který na tom jídelním lístku je napsaný a spousta takových věcí, jako jsou ranní porady, nebo prostě nějaké návštěvy, takže si myslím, že u těch lidí z chráněnka to není tak výrazné, protože chodí prostě na ty, jedna klientka chodí teda vlastně na celé dopoledne, tam je to jakoby delší, ale zase už tady není na ten oběd, což je taky důležité, aby mohli mít společný oběd s ostatními klienty, potom k tomu patří ten úklid po tom obědě, jo, a vlastně máme bloky pracovní, takže ti klienti, kteří přijdou na dvě hodiny, si nezažijou ten systém, kdy se v osm hodin začíná, čtyřicet pět minut, jedna hodina se pracuje, patnáct minut přestávka, další hodina se pracuje, dalších patnáct minut přestávka. Naši klienti na tomhle systém nový najeli úplně výborně, všichni se úplně daleko snaží poznávat hodiny, mají to rozložené na nějaké úseky a tak dále a to třeba úplně u těch klientů z Chráněného bydlení nejde úplně praktikovat.

Takže když se vás zeptám konkrétně na klienty z toho chráněného bydlení, vnímáte nějaký posun za tu dobu, co tady chodí, jo, že...

Určitě, určitě i vlastně aby spolupracuje s tou sociální rehabilitací u té klientky, tak jsme narazili na nějaké problémy, kdy ona se nedokázala nějak přesně vyjádřit, takže proběhly nějaké schůzky se sociální rehabilitací v čem by jí mohli pomoci oni a něco, co nebylo třeba v naší kompetenci, nebo my na to tady nemáme prostor, určitě se zlepšili v tom, že nemáme problém s tím, že by nepřišli, stalo se párkrát teda, u jednoho klienta, ale ten vlastně těch aktivit má asi nějak víc, a prostě měl nějaká, nějaká období. Ale není problém s tím, že by jako nedokázali, adaptovali se velice dobře se zapisováním docházek, i s tím omlouváním, i s těmi činnostmi. U té klientky jsme nevěděli, co přesně ona chce, protože jednou to bylo tak, podruhé to bylo zase jinak. Chtěla se věnovat věcem a neodkázala si to říct, takže pak z toho byla špatná, ale protože pracujeme individuálně s lidma, má svého klíčového pracovníka, tak se tady ty věci řeší, řeší.

Takže klient č. 1, který u nás je nejdelší dobu ze všech klientů z chráněného bydlení, zpočátku měl výrazné problémy s docházením, když nepřišel, tak se neomluvil, řešilo se to s klíčovými pracovníky, probíhaly různé telefonní, telefonní hovory, měl problém s dodržováním nějakých přestávek, protože pořádku potřeboval chodit kouřit, měl takové jakoby lítací prostě chvílky, kdy prostě utíkal od z dílny, a tak dále. Vlastně více méně zpočátku pracoval v té řemeslné dílně, a když byla sezóna, tak vlastně venku. Zapojoval se velice dobře, chtěl pracovat na zahradě, takže rytí záhonů, zalévání, pokud byla potřeba nějaká údržba, zametání venku, pak jsme zkusili to, že by se mohl starat o ovce, které tady máme, sice zpočátku se toho bál, pak si to vyzkoušel, nabídli jsme mu, že by si mohl vlastně o ty ovečky starat v době víkendů, že by se zaučil jako s pracovníkem, dostal by tu zodpovědnost, a tu zodpovědnost, že by je chodil krmit, což ale zřejmě protože na to nebyl připraven, protože to odmítl z důvodu toho, že si nechtěl vzít na sebe takovou zodpovědnost. Ani ta finanční odměna nebyla pro něj motivací. Ale my většinou s takovými věcmi se počítá, protože to je dlouhodobý vývoj.

Takže řemeslná dílna, úklid, postupně jsme došli k tomu že se těch oveček přestal bát, a pokud tam šel s pracovníkem, tak to vlastně zvládl, spíš byl problém v tom, že jestli o tom doma přemýšlel, spíš se bál té zodpovědnosti, že by to dělal, protože vlastně v té z toho svého ústavního života nikdy nepracoval na tom, že by mohl jakoby mít tu zodpovědnost něja *Dobrý den, nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?*

Ano.

Nejdříve bych se vás ráda zeptala, na jaké pozici v této organizaci pracujete.

Pracovník v sociálních službách, jsem pracovník v sociálních službách na této pozici pracuji od začátku terapeutické dílny, kdy vznikla v září 2016? Šestnáct, sedmnáct. Před tím jsem pracovala v téže organizaci na stejné pozici, ale byl to denní stacionář. Proběhla transformace na sociálně terapeutickou dílnu, protože jsme zjistili, že spousta klientů, spousta klientům už denní stacionář je malý, že to pro ně není přínosné v rámci pracovního zařazení.

Kolik klientů z chráněného bydlení, tady na Vsetíně co je, k vám dochází?

Tady z Chráněného bydlení k nám dochází v tuhle chvíli tři klienti, jsou to dvě ženy, teda jedna žena, dva muži, jeden z nich dochází už druhým rokem, a žena a druhý muž dochází zhruba cca. necelý jeden rok. Máme v pravidlech dílny, že musí chodit minimálně dvakrát týdně, takže ti klienti dochází po dvou dnech v týdnu všichni, každý z nich chodí dvakrát týdně, v jiné dny.

Jakým aktivitám se zde klienti věnují?

V dílně máme tři programy, které se během roku obměňují, základem je Hospodář, výtvarník a řemeslník. S tím, že do Hospodáře patří nácvik úklidu, nácvik práce v kuchyni, a také zahradník a práce se zvířaty, takže vlastně v tom Hospodáři jsou zahrnuté další čtyři okruhy, kterým se věnujeme. Do konce loňského roku jsme pracovali způsobem tím, že jsme se zaměřovali na to, co klient v podstatě tak nějak zvládá, vyžaduje a bylo takovým jakýmsi pravidlem, že všichni si vyzkoušeli všechny činnosti. Od nového roku máme nový systém, který se nám zatím velice osvědčuje, trvá to teďka tři měsíce, a je to o tom, že máme všechny klienty rozdělené na skupinky, zhruba po čtyřech až pěti klientech a každý pracovník v sociálních službách má na starosti svůj vlastní program, na čtyři měsíce, než se to všechno otočí, a vlastně celý ten jeden měsíc je s těmi pěti klienty v jednom programu. Což se nám velice osvědčilo. Protože klient si můžou ukotvit získané zkušenosti a práci v jedné skupince z jedním pracovníkem nejsou zbytečně vystavování nějakému nesystémovosti, protože přesně ví, co kdy mají dělat. Dále se nám osvědčilo velká vizualizace, takže máme všechny fotky klientů, máme činnosti, máme obrázky, každé, v každé dílně je takový druh nástěnky, ve které si vlastně každý den přilepujeme činnosti, které klienty, co ví přesně, ví přesně, co mají dělat. Další věc, kterou považuju za velice dobrou pro klienty, že většinou všech vzdělávacích aktivit tvoří tvorbu manuálů, které teďka celkem ve velkém děláme, děláme přímo s klienty. Takže nejdříve si řekneme, jaký manuál budeme tvořit, ukážeme si činnost, potom děláme fotky, pak si s nimi se všemi sedneme a postupně jednotlivými kroky vyrábíme manuály.

A to jsou jaké manuály?

Jsou to manuály na všechny činnosti, které tady máme. Takže pokud je klient třeba ve výtvarné dílně, tak si vyrábí s pracovníkem manuál například na pletení košíků nebo na tisk, tisk linorytu, na látku, popřípadě šití, stříhání, pokud jde o úklid, tak je to manuál na úklid WC, čištění zrcadel, v kuchyni zase na omývání nádobí, vynášení košů, třídění košů, v řemeslné dílně broušení nábytku, čalounění, úklid dílny je důležitý, všech dílen a tak dál. Ale to je všechno v procesu, takže na všichni na manuálech zatím pracujeme, klienti se na nich z velké části podílejí. Takže jsou zataženi do celého procesu.

Takže vlastně kromě samotné té aktivity se podílejí i na jakým způsobem je ta aktivita...

Tak, tak, aby to pro ně bylo taky, aby to dokázali taky udělat i podle těch obrázků. Protože někdy, kdybychom je vyráběli sami, tak vlastně by nemuseli rozumět. Takže to s nimi konzultujeme, tak, jak se jim to vlastně hodí.

Dokážete ohodnotit, jaká aktivita je nejpřínosnější?

Pro koho, pro ty tři klienty? Tak nějak obecně.

Tohle asi nedá vůbec říct, důležité je asi to, že ti klienti mají zodpovědnost do té dílny přijít, mají zodpovědnost si zapsat, kdy přišli, kdy odešli, mají v podstatě nějaký program a plán a v případě, že přijít nemůžou, tak se musí omluvit, máme nastaven systém dovolenek, takže máme klasické dovolenky, jaké si vypisují normálně v běžném zaměstnání a v případě, že nezaměstnaní byli, což je vlastně tím primárním dalším cílem, není to primární cíl, tak ta terapeutická dílna ze zákona pro lidi, kteří nejsou trvale umístitelní na trhu práce, ale my se snažíme z nich udělat ty umístitelné v co největší míře. Takže mají prostě formuláře na dovolenky, pokud jdou k lékařovi, tak mají propustky, a pokud nepřijdou a jsou nemocní, tak si musí zavolat a pracujeme na tom, aby nevolali za ně ani opatrovníci, ani rodiče, aby si zavolali sami, protože to je jejich zodpovědnost. Takže a další, to je jedna z důležitých věcí, činnost, která činnost, všechny činnosti jsou důležité, mají možnost se tady naučit spoustu různých typů činností a je pro nás důležitá práce s chybou. Víme, že to nejde hned, že každý klient má jinou, jinou schopnost se adaptovat, jinou schopnost se do toho procesu zapojit, ale co je důležité, nebudu mluvit teď o konkrétních činnostech, ale aby tu činnost si dokázal ten klient i zařadit do nějakého významu, že je důležitá, že není udělaná jen tak, aby se zabavil, a aby byla dělaná od začátku do konce. Takže s přípravou, s tím, že ten klient ví, co dělá, proč to dělá, dokáže si to pak po sobě sklídit, a vlastně ta náplň jakoby procvičování motorických vlastností, dovedností, procvičování toho systému, aby ta práce měla začátek, trvání a konec a další důležitou věcí si myslím, že je, začleňování se do společnosti, že ti klienti se můžou tady potkat s ostatními kolegy a nějakým způsobem se socializovat. Což zejména pro ty naše klienty, na které se ptáte, z Chráněného bydlení, jsou určitě důležité, aby nebyli jen s tou svojí komunitou, protože my více méně máme tři klienty z Chráněného bydlení, ne všichni jsou z vlastních rodin. Vlastně ta možnost socializace, je malinko jiná než...

Je rozdíl mezi klienty z pobytových služeb, než z toho chráněného bydlení a z rodin?

Nemůžu to hodnotit jako globálně, ale určitě klienti z rodin jsou lépe připraveni v nějaké výbavě, jako že znají, mají lepší slovní zásobu, nejsou asi úplně tak z té instituce zvyklí, že za ně spoustu lidí něco dělalo, i když teda to je asi velký problém u lidí z postižením i v rodinách, že rodiče často své děti přepečovávají a nedovolí jim zodpovědnost k tomu, aby dělali prostě domácí práce v takové míře, jako my to po nich chceme, a jsou velice překvapení, že oni potom chodí domů a chtějí doma vysávat a uklízet a další takové věci. Takže tady ten rozdíl, to je těžko říct na těch třech klientech, které tady máme.

A u těch konkrétních tří, vnímáte nějaký rozdíl mezi nima a těmi ostatními, třeba co týče třeba adaptace nebo toho, jak pracují, nebo toho, jak se chovají v té sociální skupině?

Řekla bych, že problém je malinko v komunikaci. Přijdou mi, že z chráněnka se neumí vyjádřit sami za sebe. Že spoustu informací z nich musíme nějakým způsobem dolovat, nedokáží jako projevít svůj vlastní názor tak, jak klienti, kteří jsou z rodin. To je asi ten takový, co mě teď napadá, jakoby největší, nejvýraznější rozdíl.

Jaké si myslíte, že potom teda uplatnění těch dovedností, znalostí, které tady získají v praxi?

Tak to, že jsou, si zvyknou chodit. Já to řeknu takhle, naším cílem je, aby v naší dílně do budoucna, v nějakém časovém horizontu, jsme měli klienty, kteří chodí každý den, aby byli zaměstnatelní na tom trhu práce, pokud to teda nějakým způsobem půjde. Že by to byla nějaká podmínka. Není to jako legislativně zatím ukotvené, nevím jestli to je ideální tam dávat, ale tak to je asi jedno, protože vlastně když ten klient přijde na dvě hodiny dvakrát týdně, tak tam možnost toho, aby se něco naučil, je velice omezená. Když ten klient nám tady chodí každý den, nebo čtyřikrát týdně, přijde v osm hodin a odchází o půl druhé, a zažije si tady oběd, zažije si tady, protože si klienti sami chystají obědy, dokonce jsme tady zavedli, ten kdo má program Kuchyň, tak všechno chystá pro ostatní, takže se naučí porcovat, rozmyslet si kolik toho má vyjít, co je to za jídlo, naučí se číst pořádně číst jídelní lístek nejen pro to, o to má na oběd, ale proto, co bude chystat. Počítání talířů, kolik těch jídel má, takovou zodpovědnost, aby to nachystal správně, a ještě to třeba zkontrolovat, že to jídlo přijde opravdu tomu člověku, který na tom jídelním lístku je napsaný a spoustu takových věcí, jako jsou ranní porady, nebo prostě nějaké návštěvy, takže si myslím, že u těch lidí z chráněnka to není tak výrazné, protože chodí prostě na ty, jedna klientka chodí teda vlastně na

celé dopoledne, tam je to jakoby delší, ale zase už tady není na ten oběd, což je taky důležité, aby mohli mít společný oběd s ostatními klienty, potom k tomu patří ten úklid po tom obědě, jo, a vlastně máme bloky pracovní, takže ti klienti, kteří přijdou na dvě hodiny, si nezažijou ten systém, kdy se v osm hodin začíná, čtyřicet pět minut, jedna hodina se pracuje, patnáct minut přestávka, další hodina se pracuje, dalších patnáct minut přestávka. Naši klienti na tomhle systému nový najeli úplně výborně, všichni se úplně daleko snaží poznávat hodiny, mají to rozložené na nějaké úseky a tak dále a to třeba úplně u těch klientů z Chráněného bydlení nejde úplně praktikovat.

Takže když se vás zeptám konkrétně na klienty z toho chráněného bydlení, vnímáte nějaký posun za tu dobu, co tady chodí, jo, že...

Určitě, určitě i vlastně aby spolupracuje s tou sociální rehabilitací u té klientky, tak jsme narazili na nějaké problémy, kdy ona se nedokázala nějak přesně vyjádřit, takže proběhly nějaké schůzky se sociální rehabilitací v čem by jí mohli pomoci oni a něco, co nebylo třeba v naší kompetenci, nebo my na to tady nemáme prostor, určitě se zlepšili v tom, že nemáme problém s tím, že by nepřišli, stalo se párkrát teda, u jednoho klienta, ale ten vlastně těch aktivit má asi nějak víc, a prostě měl nějaké, nějaká období. Ale není problém s tím, že by jako nedokázali, adaptovali se velice dobře se zapisováním docházek, i s tím omlouváním, i s těmi činnostmi. U té klientky jsme nevěděli, co přesně ona chce, protože jednou to bylo tak, podruhé to bylo zase jinak. Chtěla se věnovat věcem a neodkázala si to říct, takže pak z toho byla špatná, ale protože pracujeme individuálně s lidma, má svého klíčového pracovníka, tak se tady ty věci řeší, řeší.

Takže klient č. 1, který u nás je nejdéle dobu ze všech klientů z chráněného bydlení, zpočátku měl výrazné problémy s docházením, když nepřišel, tak se neomluvil, řešilo se to s klíčovými pracovníky, probíhaly různé telefonní, telefonní hovory, měl problém s dodržováním nějakých přestávek, protože pořádkem potřeboval chodit kouřit, měl takové jakoby lítací prostě chvílky, kdy prostě utíkal od z dílny, a tak dále. Vlastně více méně zpočátku pracoval v té řemeslné dílně, a když byla sezóna, tak vlastně venku. Zapojoval se velice dobře, chtěl pracovat na zahradě, takže rytí záhonů, zalévání, pokud byla potřeba nějaká údržba, zametání venku, pak jsme zkoušeli to, že by se mohl starat o ovce, které tady máme, sice zpočátku se toho bál, pak si to vyzkoušel, nabídli jsme mu, že by si mohl vlastně o ty ovečky starat v době víkendů, že by se zaučil jako s pracovníkem, dostal by tu zodpovědnost, a tu zodpovědnost, že by je chodil krmit, což ale zřejmě protože na to nebyl připraven, protože to odmítl z důvodu toho, že si nechtl vzít na sebe takovou zodpovědnost. Ani ta finanční odměna nebyla pro něj motivací. Ale my většinou s takovými věcmi se počítá, protože to je dlouhodobý vývoj.

Takže řemeslná dílna, úklid, postupně jsme došli k tomu že se těch oveček přestal bát, a pokud tam šel s pracovníkem, tak to vlastně zvládl, spíš byl problém v tom, že jestli o tom doma přemýšlel, spíš se bál té zodpovědnosti, že by to dělal, protože vlastně v té z toho svého ústavního života nikdy nepracoval na tom, že by mohl jakoby mít tu zodpovědnost nějakou větší. Takže vlastně tam to bude další běh na delší trať.

Potom vlastně i tady ten klient se zpočátku, když nastoupil druhý klient, který má velké problémy s orientací v podstatě ze začátku mu pomáhal, docházel s pracovníkem pak s tím klientem, staral se tady o něho, vařil mu, nosil mu vodu, vlastně vždycky po určité době jsme byli domluveni, že se o něj takhle postará, kdyby si jako nefekl a odcházeli potom společně.

Další klient, který k nám chodí zhruba rok, je to už starší pán, kolem šedesátky, naše cílová skupina je do 64 let, takže zapadá do naší cílové skupiny, je to pán, který potřebuje výraznou, výrazný individuální přístup, potřebuje všechno velice názorně vysvětlit, ukázat, bylo to pro něj úplně nové prostředí, takže se začalo v jedné dílně, postupně se vlastně posouvali do jiného prostředí, nejdřív prostě učil se v řemeslné dílně, broušení židlí smrkovým papírem, různé čištění, lakování, barvení a musím říct, že velice takový pracovitý, že dokáže dlouze pracovat na jedné činnosti, spíš se musí nutit, musíme se ho spíš ptát, jestli nechce na záchod, jestli nechce udělat pauzu, vlastně na něm bylo vidět takové nadšení, že prostě začne pracovat a prostě jede a postupně vlastně se učil na zahradě, protože ale potřebuje dopomocť, takže vlastně zalévání, orientace na zahradě vlastně s dopomocí pracovníka kvůli terénu, který je jaký je, prostě je nerovný, ale venku ho to velice bavilo, tam se dokonce rozpovídal o svojí rodině, o různých příbuzných, což považují docela za úspěch, protože zpočátku vůbec nekomunikoval, tak se velice dobře posunul, dokonce nedávno měl nějaké narozeniny, takže přinesl pozvánku, pozval naše klienty na oslavu, takže někteří klienti se zúčastnili návštěvy v jeho bydlení, vlastně narozeninové oslavy, dokonce my donesli nějaké dárky a naši klienti ho mají velice rádi, prostě protože je velice hodný, bezkonfliktní, v podstatě si s ním už dělá legraci. Ale jako je potřeba s ním pracovat individuálně, protože pokud s ním člověk není a nemotivuje ho, a pokud to není činnost, kterou už ovládá a je schopen ji udělat sám, třeba to broušení, to se naučil velice dobře, tak on si vystačí sám, ale pokud má dělat nějakou jinou činnost, třeba razítkování, nebo stříhání, tak se vlastně no... takže zpočátku vlastně se musel učit veškerý prostor, musel se seznámit s klienty, musel se naučit, jak to tady chodí, ještě doteďka někdy třeba netrefí na záchod, takže vlastně se musí potřebovat dopomocť s tím, aby si našel svůj prostor, našel si cestu a největší přínos pro tady toho klienta vidím v tom, že se postupně rozmluvil, má radost, v podstatě neodmítá žádnou činnost, chce ji dělat, dáváme mu vždycky na výběr, to to to, a vlastně co mě nejvíc překvapilo, že se zapojil velice dobře v kuchyni, já jsem ho celý minulý měsíc v kuchyni, takže vlastně skládal příbory, oplachoval, do všeho jde s nadšením, skládání do myčky, vytírání, zametání, do všeho se zapojil, jenom potřebuje prostě, aby s ním někdo u toho byl. A hlavně přínosem je jeho začlenění skupinu úplně cizích lidí, které před tím neznal, to jsem říkala s těmi narozeninami.

Pamatuje si to už, ví, orientuje se v čase, protože vlastně ví, že má za hodinu přestávku, že si má vzít prášek, že se připomíná, že má nastavené ty pravidla.

Tak klientka č. 3 je žena, která k nám chodí taky necelý rok, ona vlastně přišla s tím, že by chtěla zejména dělat výtvarné činnosti, a nebo případně se učit vařit. Na což my máme prostor jen v létě, kdy zpracováváme produkty ze zahrady, takže děláme nějaké zavařeniny, marmelády, saláty zeleninové, zpracováváme ty výrobky, výrobky, produkty ze zahrady, a občasně vaření, takže se zapojovala do vaření, takže klientka č. 3, když vlastně přišla do Chráněného bydlení, tak byla velice nespokojená, příliš nekomunikovala, chodila s klíčovou pracovník, která se s ní na začátku připravila něco, už měly spolu nějakou domluvu, takže ona nám to odprezentovala ta pracovnice. Postupně jsme začali pracovat na tom, že vlastně začala komunikovat sama, pokud byl nějaký problém, tak se vlastně řešil, tu spolupráci se sociální rehabilitací, to už jsem říkala, že vlastně došlo i na to. Protože třeba vaření je systematická činnost, kterou my tady nabídnout nemůžeme, my prostě si tady dovážíme jídlo a nemůžeme tady každý, každý týden něco připravovat na vaření. Paní ale primárně chtěla dělat výtvarku a keramiku, takže se zabývala vlastně tady tím a z jejího vyprávění vlastně jsme pochopili, že dříve už byla i zaměstnaná na pracovní poměr, takže vlastně cíleně se s ní pracovalo tak nějak podvědomě na tom, že by mohla připravovat zpátky do práce. Jinak tedy s klienty si rozumí docela dobře, a posuny je i v tom začlenění mezi vlastně skupinu lidí. Dokonce tady navázala vztah s klientem a řešíme, že by ho chtěla pozvat do kina. A už se domlouvala ještě i s jinou klientkou, že by šly do plavání nebo do kina. Což je taková zajímavá prostě výborná věc, protože ona se opravdu bála, oni to řešili tou rehabilitací, že se bojí chodit po městě, že původně je z jiného města, a teda tady takový krůček, že by třeba chtěla s někým do kina nebo na kávu nebo někam, tak to teda jako považujeme za velký krok kupředu.

Takže nějak obecné zhodnocení nakonec, v čem se ti klienti posunuli, v čem, co jim to dalo, co umí lépe?

Tak když můžeme to zhodnotit z více hledisek. Určitě se zlepšili v činnostech, které se učili, takže nějaká konkrétní činnost, nebudu je jmenovat všechny, je to v náplni té dílny. Takže to je nějaká výroba ruliček, podle toho, kdo co chtěl dělat, určitě nějaké textilní věci, stříhání, výroba vánočních přáníček, sezónní věci, práce na zahradě, tisknutí na grafickém lisu, práce v kuchyni, vaření, úklid a zahrada a určitě nějaká samostatnost a sebeobsluha, protože tady v dílně si vlastně všichni všechno dělají sami, klienti mají své čaje, kávu ve skřínkách popsané, každý si všechno připravuje sám. Takže vlastně samostatnost.

Tak vám děkuji za rozhovor: kou větší. Takže vlastně tam to bude další běh na delší trať.

Potom vlastně i tady ten klient se zpočátku, když nastoupil druhý klient, který má velké problémy s orientací v podstatě ze začátku mu pomáhal, docházel s pracovníkem pak s tím klientem, staral se tady o něho, vařil mu, nosil mu vodu, vlastně vždycky po určité době jsme byli domluveni, že se o něj takhle postará, kdyby si jako neřekl a odcházeli potom společně.

Další klient, který k nám chodí zhruba rok, je to už starší pán, kolem šedesátky, naše cílová skupina je do 64 let, takže zapadá do naší cílové skupiny, je to pán, který potřebuje výraznou, výrazný individuální přístup, potřebuje všechno velice názorně vysvětlit, ukázat, bylo to pro něj úplně nové prostředí, takže se začalo v jedné dílně, postupně se vlastně posouvali do jiného prostředí, nejdřív prostě učil se v řemeslné dílně, broušení židlí smirkovým papírem, různé čištění, lakování, barvení a musím říct, že velice takový pracovitý, že dokáže dlouze pracovat na jedné činnosti, spíš se musí nutit, musíme se ho spíš ptát, jestli nechce na záchod, jestli nechce udělat pauzu, vlastně na něm bylo vidět takové nadšení, že prostě začne pracovat a prostě jede a postupně vlastně se učil na zahradě, protože ale potřebuje dopomocť, takže vlastně zalévání, orientace na zahradě vlastně s dopomocí pracovníka kvůli terénu, který je jaký je, prostě je nerovný, ale venku ho to velice bavilo, tam se dokonce rozpovídal o svojí rodině, o různých příbuzných, což považuji docela za úspěch, protože zpočátku vůbec nekomunikoval, tak se velice dobře posunul, dokonce nedávno měl nějaké narozeniny, takže přinesl pozvánku, pozval naše klienty na oslavu, takže někteří klienti se zúčastnili návštěvy v jeho bydlení, vlastně narozeninové oslavy, dokonce mu donesli nějaké dárky a naši klienti ho mají velice rádi, prostě protože je velice hodný, bezkonfliktní, v podstatě si s ním už dělá legraci. Ale jako je potřeba s ním pracovat individuálně, protože pokud s ním člověk není a nemotivuje ho, a pokud to není činnost, kterou už ovládá a je schopen ji dělat sám, třeba to broušení, to se naučil velice dobře, tak on si vystačí sám, ale pokud má dělat nějakou jinou činnost, třeba razítkování, nebo stříhání, tak se vlastně no... takže zpočátku vlastně se musel učit veškerý prostor, musel se seznámit s klienty, musel se naučit, jak to tady chodí, ještě doteďka někdy třeba netrefí na záchod, takže vlastně se musí potřebovat dopomocť s tím, aby si našel svůj prostor, našel si cestu a největší přínos pro tady toho klienta vidím v tom, že se postupně rozmluvil, má radost, v podstatě neodmítá žádnou činnost, chce ji dělat, dáváme mu vždycky na výběr, to to to, a vlastně co mě nejvíc překvapilo, že se zapojil velice dobře v kuchyni, já jsem ho celý minulý měsíc v kuchyni, takže vlastně skládal přibory, oplachoval, do všeho jde s nadšením, skládání do myčky, vytírání, zametání, do všeho se zapojil, jenom potřebuje prostě, aby s ním někdo u toho byl. A hlavně přínosem je jeho začlenění skupinu úplně cizích lidí, které před tím neznal, to jsem říkala s těmi narozeninami.

Pamatuje si to už, ví, orientuje se v čase, protože vlastně ví, že má za hodinu přestávku, že si má vzít prášek, že se připomíná, že má nastavené ty pravidla.

Tak klientka č. 3 je žena, která k nám chodí taky necelý rok, ona vlastně přišla s tím, že by chtěla zejména dělat výtvarné činnosti, a nebo případně se učit vařit. Na což my máme prostor jen v létě, kdy zpracováváme produkty ze zahrady, takže děláme nějaké zavařeniny, marmelády, saláty zeleninové, zpracováváme ty výrobky, výrobky, produkty ze zahrady, a občasně vaření, takže se zapojovala do vaření, takže klientka č. 3, když vlastně přišla do Chráněného bydlení, tak byla velice nesmělá, příliš nekomunikovala, chodila s klíčovou pracovnící, která se s ní na začátku připravila něco, už měly spolu nějakou domluvu, takže ona nám to odprezentovala ta pracovníce. Postupně jsme začali pracovat na tom, že vlastně začala komunikovat sama, pokud byl nějaký problém, tak se vlastně řešil, tu spolupráci se sociální rehabilitací, to už jsem říkala, že vlastně došlo i na to. Protože třeba vaření je systematická činnost, kterou my tady nabídnout nemůžeme, my prostě si tady dovážíme jídlo a nemůžeme tady každý, každý týden něco připravovat na vaření. Paní ale primárně chtěla dělat výtvarku a keramiku, takže se zabývala vlastně tady tím a z jejího vyprávění vlastně jsme pochopili, že dříve už byla i zaměstnána na pracovní poměr, takže vlastně cíleně se s ní pracovalo tak nějak podvědomě na tom, že by mohla připravovat zpátky do práce. Jinak tedy s klienty si rozumí docela dobře, a posuny je i v tom začlenění mezi vlastně skupinu lidí. Dokonce tady navázala vztah s klientem a řešíme, že by ho chtěla pozvat do kina. A už se domlouvala ještě i s jinou klientkou, že by šly do plavání nebo do kina. Což je taková zajímavá prostě výborná věc, protože ona se opravdu bála, oni to řešili tou rehabilitací, že se bojí chodit po městě, že původně je z jiného města, a teda tady takový krůček, že by třeba chtěla s někým do kina nebo na kávu nebo někam, tak to teda jako považujeme za velký krok kupředu.

Takže nějak obecné zhodnocení nakonec, v čem se ti klienti posunuli, v čem, co jim to dalo, co umí lépe?

Tak když můžeme to zhodnotit z více hledisek. Určitě se zlepšili v činnostech, které se učili, takže nějaká konkrétní činnost, nebudu je jmenovat všechny, je to v náplni té dílny. Takže to je nějaká výroba ruliček, podle toho, kdo co chtěl dělat, určitě nějaké textilní věci, stříhání, výroba vánočních přáníček, sezónní věci, práce na zahradě, tisknutí na grafickém lisu, práce v kuchyni, vaření, úklid a zahrada a určitě nějaká samostatnost a sebeobsluha, protože tady v dílně si vlastně všichni všechno dělají sami, klienti mají své čaje, kávu ve skřínkách popsané, každý si všechno připravuje sám. Takže vlastně samostatnost.

Tak vám děkuji za rozhovor.

Služba Sociálně terapeutická dílna Naděje Vsetín, respondentka č. 2

Nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním rozhovoru, rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam a výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Ano

Nejdříve bych se vás chtěla zeptat, kde pracujete a na jaké pozici.

Pracuji v sociálně terapeutické dílně na Vsetíně. Adresu přesnou chcete?

Jak se jmenuje?

Naděje. A pracuji jako pracovník v přímé péči.

Kolik klientů z chráněného bydlení k vám dochází?

Čtyři.

Jak dlouho, víte?

Rok a půl.

Jakým aktivitám se zde věnujete?

Tak muži převážně v řemeslné dílně, ale zkouší si prostě jako různé programy, že se dostávají vlastně i do výtvarné dílny, do úklidu, pracují na zahradě, a tak. A ty ženy, nebo ta žena, co vlastně dochází tady paní, tak vesměs jako v tom Hospodáři spíše, no a výtvarka.

Jakým aktivitám se zde věnují?

Tak vlastně mám to úplně celé rozvést? Takže my tu máme programy Hospodář – úklid, Hospodář – kuchyň, pak máme výtvarku a pak mám řemeslnou dílnu. V řemeslné dílně rekonstruujeme starý nábytek, který nám buďto někdo doveze nebo si ho seženeme, ten se brousí, natírá, nově čalouní. Takže klienti se zúčastní procesu, kdy se vlastně zkompletuje kompetně celý nábytek vlastně, Jak se spraví. Že nepřijdou k hotovému, ale vidí od počátku do konce, jak se dá třeba ta židlička vyrobit. Co se týče Hospodáře – kuchyň, tak tam je to od nácvičku jako prostě umývání nádobí, zapnutí různých spotřebičů, myčka, sporák, chystání obědů pro ostatní klienty, to už je o orientaci v jídelníčku, poté veškerá jako třeba když máme na zahradě nějaké suroviny, tak zpracování těch surovin v kuchyni, takže se podílejí na výrobě salátu apod. Když jsme v Hospodáři v úklidu, tak se snažíme učit klienty jak se uklízí, umývání toalet, umyvadel, podlaha, zemetání, vysávání, vytírání, jak se leští zrcadla, to samé okna. Spíš jako prostě takové ty pracovní činnosti, které jsou pro nás přirozené, doma, tak my je to učíme, aby to u sebe sami doma dělali dobře. Tak, ve výtvarce, ve výtvarce se učí keramikou, nebo se účastní tisku na trička, pletou se tady košíky, vyrábějí se mýdla, náušnice, je to na styl recyklací věci jako plastů, papíru, látek, že se to nevyhazuje, ale že zase někdo vypije pití – minerálku z PET lahve, ta se opláchne, rozstříhá a my z toho dokážeme udělat šperk, máme nějaký kus látek, který by normálně někdo vyhodil, ale klienti vidí, že my ho nevyhodíme, rozstříhá se na kousky, a poté prostě se něco ušije, a třeba kouskama zbylé látky se to vyplní. Takže oni se účastní toho procesu, jakože prostě jak vzniká výrobek od začátku až do konce. A je to vlastně vesměs recyklace. Noviny taky, někdo vyhodil, my se z toho učíme dělat ruličky, což je fajn pro jejich jemnou motoriku, a z ruliček, když už klient se naučí dělat ruličky, tak se učí plést košíky, který ten košík se natře a zase je to z papírových novin, noviny by se jinak spálily, nebo taky vyhodily, přitom se to dá použít úplně jinak.

Co je cílem aktivit, kterým se věnují?

Jak už jsem zmínila, cílem je aby viděli od začátku až do konce, jak se některé věci dělají, poté aby je co nejvíce použili do svého života, běžného. Potom aby vlastně, cílem prostě jako je, aby si zkusili pracovat tu hodinu denně v kuse, protože někteří jako mají zkušenosti se zaměstnáním, ale většina ne, takže vlastně dáváme jim tu zkušenost, jak dlouho můžou pracovat, teďka oni prostě jako sami tu zkušenost získávají, když se nějakého klienta zeptáte, jak dlouho by dokázal pracovat, tak nedokáže ani odpovědět, protože to sám nikdy nezažil, takže prostě nedokáže i říct. Takže vlastně my to máme nastavené u nás v dílně tak, aby se toto naučili, a by to pro ně nebylo těžší, kdyby nastoupili do nějakého zaměstnání chráněného, nebo jakéhokoliv jiného.

Jaký přínos mají konkrétní aktivity pro konkrétní klienty?

Konkrétní aktivity. Tak třeba ten úklid. Máme tady velice šikovnou klientku, která tady dochází, dříve uklízela, byla zaměstnaná, momentálně není zaměstnaná, my si to oživujeme, zkoušíme si tu činnost vypilovat, protože je velice šikovná a je tady možnost, že by to mohla dělat dál. Pro ni je to přínosem, že si to oživí, teď si u toho si povídáme, získala i vyšší důvěru, učíme se to spolu nebo i oživujeme, na různé věci přišla jako nové, které jako dříve neuměla, vlastně do toho budoucího zaměstnání se jim to hodí. A nebo potom pro domov, jakože doma, si dokážou lépe uklidit. To samé muži. Máme řemeslnou dílnu prostě, kde se šroubují, já nevím jako, nějaké šrouby do desek, nebo se vytahují hřebíky jako prostě, cokoliv se jim něco podobného může stát doma, no tak už si budou vědět rady, tak si to dokážou si to převést jako i domů. Takže to bych řekla, že je velký přínosem jako takhle pro ně.

Jak to bylo ještě... Tak jeden klient k nám jakože dochází, který byl velice ostýchavý, s nikým si nepovídal, docházel s doprovodem, pracoval tady hodinu nebo dvě, ze začátku hodinu, potom se to zvyšovalo nad dvě, potřeboval hodně individuální přístup. Po tom roce nebo roce a půl dochází klient samostatně, nepotřebuje doprovod, dokáže se oblíknout sám, když si má vzít lék, tak upozorní hodinu, kdy si ten lék má vzít, dříve tohle nedělal. Baví se s ostatními, myslím, že je to pro něj přínosem takovým, že když je mezi lidma, takže i on se musí cítit lépe prostě, než kdyby zůstal doma a nic nedělala. Teď samozřejmě jako má to pro něj význam v tom, jak bych to teďka definovala, že mají nějakou povinnost. Kterou si musí hlídat, dodržovat. Jako čas, kdy tady dochází, ten den, že by měli vědět, že do té dílny dochází, na kolik mají přijít, v kolik mají odejít. Další klient nechtěl chodit na zahradu, bál se zvířat u nás, tak, ovcí, tak taky jsme s ním pracovali jako prostě, aby se nebál, dokázal tam jít jako prostě pracovalo se s ním na tom a už odbourával, jako prostě, odbourával ten strach a snad se nám podaří jako prostě tady tohle u něj úplně odbourat, aby prostě možná byla v budoucnosti nějaká spolupráce mezi Nadějí a tím klientem.

Pak máme dalšího tady jednoho klienta, který prostě dochází taky k nám, vesměs pracoval jako, měl vždycky nějakou činnost, u které posedával, protože vlastně dlouho nestál a měla jsem ho v programu minulý měsíc, v tom úklidu a byla jsem sama překvapená, co všechno umí a co zvládne. Vyleštit zrcadlo, umýt umyvadlo, sama jsem koukala. Vytírání, zemetání už mu dělalo problémy ze zdravotních důvodů, ale myslím si, že kdyby se našla nějaká zvláštní, nějaká lepší technika a pro něj, tak že určitě by tohle mohl dělat i doma.

Takže když řekneme, v čem se zlepšili, v čem se posunuli?

Tak já si myslím, zlepšili, posunuli, tak určitě je ze začátku pro všechny těžké, když přijdou, neznají to prostředí a neznají ty lidi. Čím častěji chodili, tím to bylo lepší, jako prostě i ti ostatní klienti jim pomáhali jako prostě jsou přátelští, a ty posuny tam jsou, protože už jenom když mají chuť něco dělat, tak to je pro nás velký krok, protože jak je chuť, tak už potom jsou to maličkosti, tak se ten zbytek úplně vypluje, jakože.

Ještě jsme se nezmínili, jestli máte ještě kromě lidí z Chráněného bydlení, což je pobytová služba, případně nějaké další klienty třeba?

Máme tady i klienty, kteří dříve patřili do denních stacionářů, než vlastně my jsme dílna dva roky, my jsme byli dílna, tak tady v Rokytnici byl taky denní stacionář, na Sychrově taky denní stacionář, bylo to tehdy rozdělené, že byli všichni pomíchaní dohromady, při změně vedení, změnila se Rokytnice na sociálně terapeutickou dílnu, kde jako prostě se klienti jako kdyby rozdělili, takže do denního stacionáře dochází klienti ti, kteří dříve chodili sem, ale už do sociálně terapeutické dílny, jakože není to jejich...

Takže jsem chtěla říct, že do denního stacionáře dochází klienti, kteří jsou do budoucna nezaměstnatelní, že jim to nedovolí zdravotní důvody nebo tomu podobné. K nám do Rokytnice chodí klienti, kteří jako někteří z nich jakože prostě víme o nich, že taky jako nejsou zaměstnatelní, ale mají ten zdravotní stav už lepší, ale většina z nich jako zaměstnatelná je. Kdybych se vrátila ještě ke klientce, která k nám dochází, tak u ní to bylo takové, že začala k nám chodit, s nikým...

To je klientka z Chráněného bydlení?

To je klientka z Chráněného bydlení. Jako styděla se, moc si nevěřila, nechtěla si s nikým povídat, stála jenom o tom dělat keramikou. Ráda

se zapojovala se do různých činností, ale když přišla do chráněnka, tak byla nespokojená. Dopracovali jsme se k tomu, že jsme začali více komunikovat, seznamovala se s klienty, klienti jakože přijali velmi hezky, dokonce se jí tady zalíbil jiný klient, kterého jako prostě má, jako že má přání pozvat do kina, k tomu bych se ještě vrátila, ale chtěla bych začít mluvit o tom, že když vlastně jsme se s klientkou bavili, jestli zná město Vsetín, protože nepochází z města Vsetína, tak jsme zjistili, při mapování jejím, že vlastně nezná vůbec město Vsetín, že do sociální rehabilitace dochodí jenom navlékat korálky, tak jsem začali spolupracovat se sociální rehabilitací, kde jsme si sjednali schůzku jako že sociálně terapeutická dílna s rehabkem a začali jsme si o tom povídat. Že po roce, co tady klientka bydlí, že by mohli navázat práci jakože orientace ve městě a tomu podobné. Já jsem klíčák tady té klientky z Chráněného bydlení, svěřila se mi, že by ráda začala chodit do kina, do cukrárny, plavat, má tady i kamarádku, se kterou by chtěla chodit plavat, domlouvaly se, ale prostě má strach, že kdyby došla k lázním, tak už by se nedokázala vrátit. Tak jsme začali spolupracovat se sociální rehabilitací. Klientka zjistila, že jako v nás získala větší důvěru na začala se svěřovat, a k tomu jsme došli vlastně jakože na toho klienta, který se jí líbí a kterého ona chce pozvat do kina. Nebo prostě se s ním jít někam projít, požádala mě o to, jestli bych jí v téhle roli jako neporadila, domluvily jsme se, že určitě, měly jsme sjednanou schůzku, ale klientka ji odložila, kvůli tomu, že musela jít k lékaři. Bavíme se o tom de facto jako pořád, ale ona se zatím necítí, říká, že až se bude cítit, tak že by chtěla nějakou tu radu, jak toho klienta má oslovit, aby se neztrapnila, neznemožnila. Takže jsme rádi i za to, že k nám mají důvěru, že jako prostě, je vidět že tady chodí rádi jakože pracovat, mají v nás tu důvěru, že nás pořádají o jako takovou velmi osobní věc, abysme jim pomohli, protože vlastně nemají ty zkušenosti z toho života, takže se bojí, a ona je taková jakože prostě stydlivá, ta klientka, moc si nevěří, i když je velmi šikovná. Že naučíme je tady vlastně pracovním činnostem. Jde tak jakože povzbuzujeme a dodáváme jim trošku i to sebevědomí, aby si více věřili. Celý život je někdy někdo srážel nebo jim nedal ten prostor, tak tady jim dáváme ten prostor citov.

Tak další otázka je, tady máme, jaké je možné uplatnění těch nabytých znalostí, zkušeností vlastně z té terapeutické dílně v praxi?

V praxi doma nebo v praxi celkově?

Celkově.

Celkově, já už si myslím, že jsem to zmínila, že buď je tam uplatnění práce, že ty činnosti doma, tady se učí to, co by prostě doma s rodiči dělat prostě nemusí, doma nemusí dělat vůbec nic. Takhlenc. Klient nebo klientka bydlí s rodičem doma, a vlastně nemusí dělat nic, protože je rodiče furt mají za malé děti. Tady si můžou uvařit čaj, můžou vařit, zapnout pračku, můžou se naučit zapnout různé spotřebiče, že se učí vlastně pracovat tady vlastně se spotřebiči, že doma rodiče je prostě nenechají uvařit si kafe, čaj, cokoliv, aby se náhodou nespálili, jakože nepolili tou horkou vodou, nebo prostě vůbec zapojovat do vaření, nedej bože, což víme, nespálili hrnec, a podobně. Většina klientů jako prostě, nebo někteří z klientů si neumí ani umýt ani hlavu, protože rodiče ve třiceti letech jim umývají hlavu. Takže my se snažíme odbourávat ty přepečovatelné typy, protože rodiče tady nebudou věčně, tak aby se klienti až budou bydlet sami, se dokázali sami o sobě postarat. Takže vlastně tady tohle si jako z té služby odnáší domů jako celkově. Od práce až po bydlení, až prostě o obsluhu samotného člověka jakože.

To jsou klienti, kteří žijou s rodiči, a klienti z chráněnka?

Klienti z chráněnka, si myslím, že jako prostě jeden klient, který je věkově starší než ostatní, takže pro něho je to dobré, že chodí mezi ty lidi, má různé možnosti zapojovat se do našich programů i mimo dílnu, pokud chce, může chodit na Týden s Nadějí co pořádáme, nebo na ty plesy, co máme, pořád je v komunitě těch lidí, že někam dochází, s těma lidma se setkává, seznamuje, baví se s něma, má nějakou tu pracovní činnost, že kdyby nedocházel do dílny, tak by asi nic nedělal, asi tak.

Takže si myslíte, že když byste třeba nepořádali ty společenské akce pro ty klienty, že by sami nebyli schopni toho společenského života mimo ty služby ve veřejném prostoru, že by sami nešli někam?

Já si myslím, že ne. Většina z nich to nezažilo, nikdy nikde jako sami takhle nebyli. A myslím si, že se báli to zkusit, nebo by říkali, že je to nezajímá, jako prostě jak oni tak mluví: nezajímá mě to, ale nezajímá je to proto, že to neznají, je to o tom, že prostě to neví. Vesměs jako když něco takového zažijí, tak už se na to těší, že za rok to bude znovu.

Proto třeba i klienty ne z Chráněného bydlení, ale od nás ze Sociálně terapeutické dílny ty ostatní zapojujeme do různých aktivit, že jim říkáme, kde jsou koncerty slavných kapel, kde hrajou a takhlenc, několikrát jsme s nima, jakože společně, ale poté, když jsme jim řekli kde to je, tak si tam došli sami. Jo, jakože jsme dali krůček, aby si to zajistili a chodí do té společnosti.

Co se týče třeba těch klientů z chráněného bydlení, jaký si myslíte, že by ten jejich život byl, kdyby ty návazné služby, terapeutické dílny, sociální rehabilitace, kdyby nebyly?

Nijaký. Nudný, prázdný, šedý. Jako že prostě kam by chodili jakože nakupovat jenom, na procházky a taky, ale pořád podle mě by se neseťkávali s těma ostatníma jakože lidma, nebyli by v té společnosti takto zapojení, jakože někteří z nich nemusí mít práci do konce života, tady jako ta práce jakože je, sice jako že jenom nácvik, ale je. My tomu tady říkáme prostě, přijdeš do práce, máme to tady nastavené, jako že když někdo musí k lékaři, tak si vezme propustku, když chce mít dovolenou, vypíše si dovolenku, opravdu se snažíme, co nejvíce jakože to napodobit tomu pracovnímu poměru, aby poté nebyli šokováni. Ti, kteří jsou nezaměstnatelní, ta si to aspoň zkusí, jaké to je.

Poslední otázku tady máme: jak uplatňují klienti dovednosti v praxi? Částečně jsme to říkali, ještě zkuste k tomu třeba nějaké příklady.

Třeba klientka od vás z Chráněného bydlení tady dochází, má možnost nějaké brigády, svěřila se mi s tím, a my jsme se domluvili, že pokud ta jakože nastoupí, bude vědět, na co se má zaměřit, jako že začátku to byl takový nácvik, než brigáda, to by se dozvěděla až později, jestli ji vzali nebo ne. Tak jsme se domluvili, že ji s tím pomůžu, když nám řekne, o co jde, že na tom budeme tady pracovat. Aby nebyla tak nervózní, jako prostě když tam nastoupí, budeme si o tom povídat, jak se zachovat v určité situaci, jak se seznámit třeba s těma lidma, nebát se říct svůj názor, když se mi nelíbí ta práce, nebo mě nebaví, nebo mám pocit, že mi nejde. Každý člověk potřebuje od nás pochvalu. Takže, nebo dostat pochvalu. Takže pro nás uplatnění jako do života. Fakt jako do života, jo. Třeba konkrétně u ní je to do života. Chceme jim pomoci, aby tu práci udělal, jde vidět, že o to stojí, je nervózní hodně, jakože má obavy, že to nezvládne, a takhle, a proto já jí tady ujišťuju s kolegy, že to určitě zvládne a že my jí s tím pomůžeme, aby tu brigádu opravdu dostala. Takže například takové.

Takže kdybysme to na závěr zobecnili, jaký je přínos terapeutické dílny ke kvalitě života těch klientů, hlavně z těch pobytových služeb, co jim to dává, co mají, co by neměli?

Tak je to vlastně taková ta návazná služba před tím zaměstnáním. To se tak točí. Jako že lidé v pobytových službách jakože prostě pokud nemají zaměstnání, tak vlastně jsou doma, mají ty procházky, jak už jsme zmiňovali a takhle. Když chodí do sociálně terapeutické dílny, tak

vlastně ta dílna jim pomáhá jít zase dál. Že nezůstanou stát na tom mrtvém bodě.

Takže si myslíte, že to by nebyli schopni, kdy to zajistili pracovníci z toho chráněného bydlení...

Si myslím, že ano. Že určitě, možná by byli. Ale tady tohle prostě je zkušenost, jak kdyby ta pracovní před tím nástupem do práce, že se dostanou do toho kolektivu, pracují v kolektivu, i tohle je těžké se po některé naučit, že někteří jsou, v uvozovkách, samostatné jednotky, jakože jim kolektiv dělá problém a ze začátku pracovali jakože samostatně, individuálně, a po nějakém čase ve skupině pracovat jim nedělá problém, což je dobře a důležité pro budoucí zaměstnání. Tohle by třeba v té pobytovce jako neměli, Při naší kapacitě dvaceti pěti klientů takovou příležitost by asi neměli.

Dobře, tak já vám děkuji za rozhovor.

Nemáte za co.

Služba Sociálně terapeutická dílna Naděje Vsetín, respondentka č. 3

Nejprve bych vás chtěla požádat o souhlas s nahráváním tohoto rozhovoru. Rozhovor bude použit výhradně pro účely výzkumu a záznam i výsledky budou anonymizovány. Souhlasíte s nahráváním?

Souhlasím.

Nejdříve se vás zeptám kde pracujete, v které službě a na jaké pozici?

Naděje, pobočka Vsetín, v Sociálně terapeutické dílně jako sociální pracovnice a v osobní asistenci jako vedoucí osobní asistence.

Kolik klientů z Chráněného bydlení k vám dochází?

Za poslední dva roky je to asi pět klientů.

Jak dlouho k vám klienti dochází?

Ten, co přišel nejdřív, si myslím, že to jsou dva roky, tak v rozmezí těch dvou let.

Jakým aktivitám se zde věnují u vás?

U nás v dílně se učí pracovní schopnosti a dovednosti, sociální dílna jim simuluje vlastně práci, to znamená, že dbáme na to, aby docházeli včas, tak jak to mají ve smlouvě, pokud nepřijdou, aby se sami omlouvali, aby je neomlouval třeba někdo z Chráněného bydlení, ale aby si za to byli zodpovědní.

Jakým aktivitám se zde věnují?

Klienti z Chráněného bydlení jsou zařazeni ve třech programech, které tady máme: Hospodář, Výtvarník a Řemeslník, v každém programu trénují pracovní schopnosti a dovednosti plus další věci, jako je procvičování jemné motoriky, učí se procesy od začátku do konce, to znamená, pokud se tu vyrábí nějaký výrobek ať už v řemeslné dílně nebo ve výtvarné dílně tak se nepodílejí na tom, na části toho procesu, ale od začátku do konce. To znamená mluvit třeba s lidma kteří mají nějakou zakázku, pak si zkouší ten výrobek vyrobit, a pak zase mluví s těma lidma komu to odevzdávají tak aby vlastně znali celý ten proces toho co je tady učíme.

Co je cílem aktivit, kterým se věnují? A jaký přínos mají?

Jo posunout se, nebo my tady vlastně používáme mapování, plánování zaměřené na člověka, to znamená že dopodrobna mapujeme celkově ten život toho klienta. Nezaměřujeme se jen na to, prostě klient a dílna, ale i na to jak klient třeba v Chráněném bydlení jaký měl život před tím, co by si přál, co by chtěl, kam by chtěl směřovat, co je pro něj důležité a podobně, z toho nám taky vychází vlastně jeho schopnosti a dovednosti a s každým klientem se dělá individuální plánování, to znamená, že každý z klientů má cíl na kterém se po určitou dobu pracuje. A je to individuální.

Ještě bych se tak zeptala, cítíte rozdíl mezi klienty z chráněného bydlení, čili z pobytových služeb a třeba klienty, kteří bydlí v rodinách?

My tady máme klienty, těch pět klientů z Chráněného bydlení, kteří vlastně přešli z pobytové služby a zbytek našich klientů žije vlastně v rodinách. A ten rozdíl je mezi tím, že oni, vaši klienti nemají takovou představu o životě, nemají představu o nějakých plánech co by chtěli, co by mohli a taky si myslím, že tam jde hodně cítit ta pobytová služba, kde vlastně byli několik let zavření, měli přesný režim, když chtěli na záchod museli se prostě ptát, takže postupně spoustu takových věcí jako odbouráváme. Nemohli se rozhodovat sami o sobě a podobně, takže všem klientům dáváme takovou tu možnost se rozhodovat i u těch, v uvozovkách, banálních věcech třeba pro nás, které nejsou banální věci pro ně, a hlavně přemýšlet o tom svém životě. Co by mohli, kam by mohli. Jsou klienti, kteří jsou podle mě v Chráněném bydlení, ale do budoucna, za několik roků by třeba mohli bydlět samostatně s podporou jiné služby, terénní a zvládli by ten život, jak kdyby mají ty předpoklady ten život posunovat ještě dál než kde jsou teďka.

Takže v čem vidíte že mají teda potíže větší než klienti, kteří jsou v rodinách?

Mají potíže v komunikaci, mají potíže při nějakém začleňování do kolektivu, tím že si nevěří, a že ani neznají ty možnosti jaké můžou být, nevěří si v tom co zvládnou, v čem jsou dobří, v čem se můžou posunout, nemají vůbec představu o to co to je bydlět samostatně, hospodařit samostatně, vesměs ani o financích nemají představu. Nehospodařili dlouhou dobu s penězma, nebo v Chráněném bydlení s tím nějakým způsobem začlo, ale nemají nějakou představu o tom co se platí, kdy se platí, proč s platí a vlastně nemají představu o tom, kam by mohli jít, oni berou ten život tak jak to je, někdo se o ně stará a spoustu věcí vyřizují ostatní, nebo tak to prostě bylo. Takže nevěří si ani v tom, že by mohli spoustu věcí zvládnout samostatně a zvládat ten život, prostě posunovat ho někde. Stejně tak jako u role dospělého člověka, protože pro mnoho lidí ve veřejnosti jsou to lidé s postižením, to znamená děti, takže tykáni a podobně. Takže je hodně

jak kdyby směřujeme, podporujeme v té roli dospělého člověka, dospělého muže a podobně.

Takže třeba jak konkrétně ty aktivity pomáhají tomu aby ten člověk jako se posunoval dopředu?

V té prvotní fázi to vidím tak, že o tom mluvíme vůbec o tom jeho životě, že se ho ptáme na věci, na které se ho v nikdy v životě nikdo neptal, to znamená jaké má přání, co by chtěl, kde by se viděl a podobně a snažíme se jim ukázat ty možnosti. Můžeš tohle, můžeš tohle, můžeš tohle. Na druhou stranu, když jim ukazujeme ty možnosti co můžou, tak zároveň se s tím bavíme o tom, jaká je jejich zodpovědnost, nebo jaké jsou následky. To znamená, my je vlastně pouštíme do toho přiměřeného rizika, necháme je dělat chyby, protože chybama se člověk učí a jak kdyby tím naším cílem je, aby si oni uvědomili sami sebe, tu jejich pozici v tom životě a čeho oni můžou dosáhnout. S pomocí třeba naší služby, vaší služby, dalších návazných služeb. Chceme, aby oni byli ti nejvíce aktivní. Oni chtěli, oni věděli.

V čem vidíte posun, v čem se zlepšili, v čem se posunuli? Je to vidět?

Je to vidět u klientů, já vždycky říkám že i ty drobné kroky jsou posuny, byly tam posuny třeba s docházkou, kdy u jednoho klienta se nám podařilo, že chodí čas, bylo to ze začátku hodně náročné, protože přišel jeden týden, že už nechce chodit, další týden, že chce, pak že chce zvýšit docházku, pak míří, ale jeli jsme to tím, dobře, je to tvé rozhodnutí, změníme smlouvu a podobně, nebo nepřišel a neomluvil se a podobně. Takže teď se nám daří u toho klienta, že chodí včas, pokud nepříjde tak se omlouvá, pokud má lékaře tak si uvědomuje, že musí jak kdyby říct, s tím že spolupracujeme s Chráněným bydlením, takže tam probíhá i spolupráce mezi těma službama, kdy v chráněnce ví že potřebuje ten klient tuhle podporu, takže vlastně spolupracují s námi na tom, aby se omlouval, omlouval sám.

Potom u jiné klientky se nám vlastně podařilo zvýšit to její sebevědomí, pomalu, ale jistě odbourává ten její strach ať už je to z cizího prostředí, z toho že by se třeba při orientaci mohla někde ztratit, bavili jsme se o těch věcech a i vlastně tím naším plánováním nám hodně věcí vyvstalo, to znamená že potřebuje podporu v tady té oblasti, v tady té oblasti, tady v té oblasti. Tím, že jsme jako že dílna a některé tady ty věci není naším jak kdyby cílem dělat, tak jsme tam potom i navázali spolupráci i s další službou Sociální rehabilitace, ale komunikujeme v tom cíli a vlastně tlačíme tu službu, aby ona dělala tohle a spolupracujeme v tom.

Ještě třeba nějaký další klient?

U dalších klientů se nám podařilo, že se nám začlenili do toho kolektivu, že komunikovali i s jinými klienty, daří se nám průběh dne, že ví že přijdou, kde mají jít, za kým mají jít, u jaké jsou pracovníka, podle programu do jakého jsou zařazeni, komunikace i s pracovníky, potom jsou věci které ten klient zvládl třeba poprvé v životě. Ze začátku tvrdil: „Ne, já šít nemůžu, protože to neumím, neznám, neviděl jsem, nechci to dělat, ale postupně zase tím individuálním plánováním a přístupem pracovníků se nám podařilo, že třeba zvládl něco udělat. Takže tam je procvičování jemné motoriky, výroba, výroba jak kdyby výrobku, trpělivost, zodpovědnost vlastně za tu práci, moc netlačíme na rychlost, to znamená ať klidně svůj výrobek dělá měsíc, ať pokaždé když přijde ať se o tom baví, ať začínají od začátku, ať je vytvořený manuál a jdou podle manuálu, takže nedáváme důraz na tu rychlost, ale spíš na tu kvalitu. Protože spoustu věcí zvládli.

Jaké si myslíte, že je možné uplatnění těch nabitých dovedností vlastně mimo potom, v běžném životě?

Spoustu věcí, co tady klienty učíme, tak je tam pro nás jak kdyby důležitá ta spolupráce s těma jinými návaznými službama, aby když my něco tady začneme, tak aby oni to třeba dokončili. Nebo naopak, když dělají něco v Sociální rehabilitaci nebo v Chráněném bydlení a je to důležité abychom my na to navázali. Určitě je důležitá ta spolupráce a klienti to můžou použít pro svůj vlastní rozvoj, o tom jak jsem mluvila vlastně před tím. O tom pochopení sebe sama a o tom pochopení sebe sama, o tom něčeho prostě dokázat. To znamená že se můžou posunout třeba v tom, že budou schopni někde chodit sami, že budou schopni hospodařit s penězama, že ví jaké ty bankovky mají hodnotu, ví co můžou dělat, můžou přemýšlet o tom, že je fajn mít placené zaměstnání. Tady to placené není, je to nácvik, ale přemýšlí už o tom, že kdyby chodili někde do práce, byla ta příležitost, tak že by za to vlastně měli peníze, mohli by si koupit co chtějí. Taky v tom se sami rozhodovat, protože celý život za ně rozhodoval někdo jiný a teď už to může být o tom, aby se oni i v těch dennodenních věcech, vezmu si rohlík nebo chleba, aby to prostě nebylo tak, že jim prostě někdo dá ten chleba a tím to končí, ale aby se rozhodli že chtěou chleba nebo rohlík, jabko nebo hrušku. Že ta podpora v tady v tom a u těch lidí z těch pobytových služeb je to hodně běh na dlouhou trať, že to, co my třeba uděláme s klienty z těch rodin za rok, tak s klientem z pobytové služby se to třeba udělá za tři roky. Takže nevzdávat to, ale jet prostě tím směrem. Ale říkám, důležitá je tam ta spolupráce všech těch subjektů, kteří jsou v tom životě toho člověka, ať je to rodina, opatrovník, chráněnko, sociální rehabilitace, my, veřejnost, cokoliv.

Nějaký třeba konkrétní příklad uplatnění třeba toho co vidíte že ten klient se tady naučil a funguje už dál jinak, třeba u konkrétního klienta nebo klientů?

Jo, my jsme teďka rozjeli OPSku Otrokovickou tady na Vsetíně a ta se zabývá vlastně úklidem panelových domů, máme tam momentálně zaměstnané čtyři klienty, není tam teda nikdo z Chráněného bydlení a i když oni třeba tu nabídku měli, nebo ta jedna klientka jako měla, ale zatím prostě má strach, zatím se bojí, ale pracujeme jak kdyby na tom. Jo, takže můžou se uplatnit, třeba tahle klientka, bych ji viděla přímo tady, nebo i na nějakém nechráněném trhu práce. Tady je problém jenom v tom že prostě Úřad práce, kde mají provádět pracovní rehabilitaci, tak to sice dělají, ale ne pro lidi s mentálním postižením. S nima oni si neví rady a nechcous s nima jak kdyby pracovat. Takže nefunguje taková ta návaznost potom už v tom širším okruhu. A když se přímo bavíme o tom zaměstnávání lidí s mentálním postižením, tak prostě to není a nefunguje to. Jo, ale uplatňovat se můžou jak jsem říkala při tom úklidu a i bych klienti třeba viděla jako pomocná síla někde v kuchyni, při umývání nádobí, úprava zeleně, plus třeba co je teďka ta Diakonie ve Valmezu, která taky rozjíždí nějaké projekty, ale furt to jsou sociální služby. Takže ten klient furt jde ze sociální služby do sociální služby.

Takže je furt v té síti.

Je furt v té síti. A není to, jakože by šel už na ten, ani nemusí být nechráněný trh práce, klidně chráněný trh práce, ale ať už je to zaměstnavatel. Ať už je to nějaká firma, ať už to není sociální služba, ať jsou ti lidi na to připravení, ať znají ty specifika toho člověka, a ať to tam prostě zvládne. Ale tohle nefunguje. Takže furt je ten člověk vlastně v té sociální službě, v uvozovkách, v sociálním podniku.

Jo jo, ale určitě se třeba naučili něco co dál používají normálně běžně. V chráněném bydlení, v běžném životě, je něco takového?

Tam mě napadá, že třeba práce se spotřebiči, ať už začneme nějakým praním, používání mikrovlnky, používání varné konvice, protože taky: Jim vždycky ten čaj někdo donesl. A my tady chceme aby si zaprvé donesli svůj vlastní čaj, takže si ho šli koupit, vybrali, rozhodli se jaký chtěou, aby tady si ho sami uvařili, aby tady sami měli zodpovědnost za to, že mají tu svoji krabičku, kterou si prostě podepíšou či jsou a aby tady ten proces zvládli od začátku do konce. Tohle mohou uplatnit v Chráněném bydlení, můžou to uplatnit potom dále v životě.

A to se daří?

To se daří. Můžou se třeba se posunout v tom, že si začnou vyřizovat svoje věci sami.

Spíš jako jak to vidíte na konkrétních klientech? Který třeba tady chodí rok a na začátku byl takový a teď už se naučil, se něco jo, pokud ho něco učíte, někde se posunul, takže už je jako v něčem jiný, lepší?

Klienti se zlepšili hodně v komunikaci, kdy jsou schopni komunikovat jak tady s pracovníkama, se svými kolegama, to se hodně odráží třeba v Chráněném bydlení, že i tam vlastně pociťují to, že se tady člověk rozmluvil a komunikuje potom i tam nebo i na veřejnosti. Jde si něco vyřídit, samostatně koupit, komunikovat s prodavačkou, komunikovat na poště a podobně.

Další klientka tam jsme hodně pracovali na odbourávání takových strachů, kdy jsme hodně mluvili o tom, že to je přirozené, ale vysvětlovali jsme si ty situace, spolupracovali jsme se Sociální rehabilitací, aby na tom pracovali. Klientka si našla kamarády s tím že si třeba plánuje i svůj volný čas, že by zašli někde do kina nebo do kavárny, sama jsi pojmenovala, že je pro ni důležité jít do té kavárny na ten zákusek, že by chtěla jít sama, třeba s tou nějakou kámoškou a ne furt s někým jak kdyby z Chráněného bydlení nebo ze Sociální rehabilitace, ale že by chtěla zvládnout sama.

A to by třeba před tím rokem nevládala?

Myslím si, že by to nevládala, ale zase to pramení ze situace jaká byla před tím, to znamená historie toho člověka, kdy klientka sice bydlela samostatně, chodila do práce, ale došlo tam k nějakému zneužívání financí ze strany spolubydlící, nebo sousedky a podobně takže se hodně sekla. Jsou to věci, které dřív zvládala, ale v cizím městě, protože bydlela daleko odsud, Všetín vůbec neznala a když se vlastně přistěhovala tady tak začínala znova. Ať už to bylo s orientací, ať už to bylo s tou důvěrou, ať už to bylo s tou samostatností, s tou sebedůvěrou v sebe sama. Takže na tomhle, ale zase není to jako by jenom ta dílna, je to spolupráce i těch ostatních služeb, ostatních složek. Ono by bylo špatně kdybychom my dělali něco, kdyby třeba jiná sociální služba šla do protivy. To znamená kdybychom my učili samostatnost, samostatné nakupování a podobně a jiná služba by šla do toho, že by to dělala za ně. Tak to je špatně, proto já říkám, že je důležitá ta komunikace v té síti těch sociálních služeb, nebo těch lidí kolem toho člověka, abychom se za prvé o věcech bavili, samozřejmě za přítomnosti klienta a abychom si nastavili nějaký ten způsob jak to teda budeme dělat. A co je teda pro tu paní důležité. Protože třeba nám tady vyvstalo u té klientky spoustu věcí, které byly zakázkou pro tu Sociální rehabilitaci, spoustu úplně čistokrevných zakázek, ale vlastně půl roku se Sociální rehabilitací tohle nedělali. Buď tam nedocházelo k tomu mapování, nebo prostě to tam neřešili, ale klientka dokázala samostatně říct, co by chtěla a bylo to přesně. Jít do kina, jít do kavárny, jít si nakoupit. Jediné co třeba jako řekla pozitivní je, už umím chodit do Penny, ale naučil mě to klíčový pracovník z Chráněného bydlení. A ta Sociální rehabilitace se celého půl roku zaměřovala jenom na doprovody odsud do sociální rehabilitace a zpátky, ani ne na tom trénování, ale bylo to prostě za mě vyzvedávání. Takže s tím jsme třeba šli diskutovat s tou sociální rehabilitací, řekli jsme jim ten náš postoj, řekli jsme jim ty věci, které paní ***** si sama jak kdyby řekla a tam, tam to bylo hodně špatně, hodně odpor z té Sociální rehabilitace, ale jako ta spolupráce, museli jsme si jasně definovat, jasně nastavit, jasně nastavit tu spolupráci. Takže až tady po tom našem vltomu došlo vlastně k tomu, že ta Sociální rehabilitace prostě začla dělat i orientaci, i to nakupování, i tu cestu jako po městě a ty věci, které vlastně paní ***** potřebuje a sama si dokáže pojmenovat.

Tak jaký by třeba ten život byl těch klientů bez tady těch služeb? Co myslíte, celkově?

Jako bez chráněného bydlení?

Bez návazných služeb.

Bez návazných služeb. Kdyby byl jenom v Chráněném bydlení. Ty služby, nebo veškeré služby jsou definované ze zákona, co mají dělat. Takže spoustu věcí, které ten člověk potřebuje a které nedělá Chráněné bydlení, nebo ze zákona to nemá definované, tak by se to buď nějak dělo na úkor času, protože pracovníci tam nejsou schopni tohle všechno zajišťovat s tím klientem a řešit tyhle všechny složky toho života co potřebuje, takže buď by se jelo všechno a žádný výsledek, jako nic pořádně, anebo by se prostě jely třeba dvě věci a zbytek by zůstal opomíjený. Z důvodu časovosti a z důvodu toho jak je chráněnko vlastně vytyčené ze zákona, co je vlastně povinností dělat, dělat jako v Chráněném bydlení. Takže by ten člověk se nerozvíjel, zůstal by prostě v té pozici, že má sice kde bydlet, má sice co jíst, může jít do obchodu si nakoupit, může si uvařit, má teplo a podobně, ale tím by to skončilo. Že by se uzavřel ten jeho kruh a uzavřely by se ty možnosti co ještě dál teda dělat.

Takže když to tak obecně na závěr zhodnotíte, ten přínos vaší návazné služby ke kvalitě života těch klientů?

Kdybych to měla hodnotit jak už jsem říkala, tím mapováním nám vyvstává spousta věcí, které ten člověk chce, potřebuje, na kterých by chtěl pracovat, v čem by se chtěl zlepšit. Jsou věci, které můžeme, na kterých můžeme pracovat my, ale jsou věci na kterých by měla pracovat Sociální rehabilitace, jsou věci na kterých by mělo pracovat Chráněné bydlení. Tak, takže abychom dobře toho člověka někde vedli a směřovali a otevřeli mu ten život a ty jeho možnosti, tak za mě je v první řadě nejdůležitější spolupráce těch, pokud se teď bavíme o těch návazných službách jako je dílna a sociální rehabilitace, tak jak kdyby spolupráce těchto tří služeb s chráněným bydlením. To znamená pravidelné schůzky měsíční o klientovi, samozřejmě s klientem a baví se o tom, my teď pracujeme tady na tom, my mu to můžeme trénovat tady a prostě vždycky ten cíl, nebo tu jeho potřebu, nebo to co on chce, rozdělit mezi ty služby, kdo co pro to může udělat a samozřejmě mimo ty služby tam zapojovat ostatní okruh lidí, které ten člověk má, i když ve většině případů prostě jak kdyby nemá. Možná se mu pomoci snažit i tady v tomhle. Zajdi si sám do knihovny, třeba tam někoho potkáš, támhle se s někým můžeš seznámit, běž si večer na pivo, jako takový ten normální, pro mě jako normální život. A snažit se ho posouvat všichni stejným způsobem, nebo stejnou prací. Protože jak říkám, když jeden bude dělat tohle a jiná služba půjde do protivy tak to nikdy nebude mít žádný efekt. Takže se zaměřit vyloženě na toho člověka, protože ten je nejdůležitější, a společnými silama mu pomoci dosáhnout té jeho hranice možného, co jde, co by mohlo jít, jak by to mohlo jít, kdo pro to co udělá. Takže za mě je nejdůležitější je ta spolupráce těch služeb. Což někdy v realu prostě nefunguje, protože když něco někde nějaká služba zjistí a chce komunikovat s jinou tak ta to bere jako útok a neřeší jako že prostě jde o klienta a nefunguje to. Je to hodně hodně těžká práce, aby to vlastně takhle vlastně fungovalo.

Dobře, děkuji vám za rozhovor.